

**Чернігівський обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти імені К.Д. Ушинського**

Відділ дошкільного виховання та початкового навчання

**МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА
В ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ
ЗАКЛАДІ**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Чернігів – 2014

ЗМІСТ

Жеребцова Н.М., Полуян О.Ф.

**МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА В ДОШКІЛЬНИХ В ДОШКІЛЬНИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ** 3

Примушко Н.М.

**МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА ЯК ЗАСІБ ІНТЕГРОВАНОГО 36
ПІДХОДУ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ ПРОГРАМИ
«УКРАЇНСЬКЕ ДОШКІЛЛЯ»**

Жеребцова Н.М., Полуян О.Ф.,
методисти відділу дошкільного
виховання та початкового навчання

МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА В ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Одне з головних завдань сучасної освіти в Україні - відтворення і розвиток інтелектуального і духовного потенціалу нації.

Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція) та чинні програми розвитку дитини дошкільного віку створюють величезний простір для творчого використання різних інноваційних педагогічних технологій, прояву творчості і гнучкості у підході до виховання дитини.

З 2010 року у дошкільних закладах Чернігівської області активно впроваджується інноваційна освітня технологія «музейна педагогіка».

Музейна педагогіка – це наукова дисципліна на перетині музеєзнавства, педагогіки й психології, яка розглядає музей як освітню систему.

Музейна педагогіка розглядає музей, де виховуються почуття. Музей не «ілюструє» історію, не навчає історії! Він формує в людини особистісно-емоційне ставлення до тих чи інших історичних фактів. Основний сенс існування музею – служіння людям, він надає відвідувачам можливість символічного доступу в простір культури.

Музейна педагогіка – порівняно молода галузь педагогічної науки, предметом дослідження якої є культурно-освітня діяльність в умовах музею.

Вона вивчає музейну аудиторію, створює та апробує нові методики й програми з різними категоріями відвідувачів. Як і будь-яка інтегративна галузь, музейна педагогіка – не просто сума складників, а цілком особливе, своєрідне явище. Об'єктивна наявність педагогічного потенціалу в його просторі свідчить про можливість та необхідність використання музею з освітньою метою.

У терміні музейна педагогіка закладено розуміння того, що музей здатний у числі інших сучасних чинників цілеспрямовано забезпечувати процеси виховання й навчання.

В Україні відбувається процес становлення музейної педагогіки. (Термін уперше ввів у науковий обіг у 1934 році К. Фрізен, Німеччина. Це галузь діяльності, що здійснює передачу культурного досвіду на основі міждисциплінарного та поліхудожнього підходу через педагогічний процес в умовах музею).

О. Класова у своїй статті «Музейна педагогіка: проблеми і досягнення» зазначає: «Яскравим прикладом музейної роботи з дітьми є створення при музеї так званої «Галереї дитячого мистецтва», метою якої є презентація виставок дитячої творчості, популяризація кращих творів юних художників, залучення дітей до образотворчого мистецтва».

Музейна педагогіка в дошкільних навчальних закладах – це енергія творчої діяльності усіх педагогічних працівників, завдяки якій цей напрям успішно розвивається в нашій області протягом багатьох років. Така діяльність захоплює педагогів, духовно збагачує та розвиває дітей, подобається батькам, вносить радість у повсякденне життя.

На жаль, дошкільники не є категорією постійних відвідувачів музеїв. Це обумовлено багатьма чинниками, серед яких і віддаленість музеїв від самих дошкільних закладів, що унеможлиблює організацію екскурсій педагогами, і небажання батьків витратити особистий час на відвідування з дитиною музеїв.

Певним чином ситуацію виправляють пересувні музейні експозиції, які можна запросити до стін дошкільного закладу. Але, на жаль, не кожен музей у сучасних умовах має змогу влаштувати такі «виїзні» екскурсії для дошкільнят. Єдиним виходом вбачається створення музейного середовища в самому дошкільному закладі.

Звичайно, таким чином неможливо створити експозиції, що відповідають вимогам музейної справи. Але, кожному закладу цілком доступно створити «музейні осередки», «міні-музеї» чи «дитячі музеї», які охоплюють один

невеличкий, але цікавий та близький малюкам напрям розвитку культури та історії людської цивілізації.

Важлива особливість міні-музеїв, як елементів розвивального середовища – участь у їх створенні дітей і батьків.

Дошкільнята відчувають свою причетність до міні-музею: вони беруть участь в обговоренні його тематики, приносять з дому експонати. Діти старших груп проводять екскурсії для молодших, поповнюють їх своїми малюнками. Міні-музеї можна відвідувати кожен день, самому змінювати, переставляти експонати, брати їх у руки й розглядати. У звичайному музеї дитина – лише пасивний споглядач, а тут він – співавтор, творець експозиції. Причому, не тільки він сам, але і його тато, мама, бабуся і дідусь. Кожен міні-музей – результат спілкування, спільної роботи вихователя, дітей та їх сімей.

На сьогодні в дошкільних закладах напрацьовано чимало практичних матеріалів для роботи з дітьми: конспекти занять, сценарії свят, розваг, конкурсів, пошуково-дослідницької роботи тощо.

Визначено завдання, спрямовані на впровадження та реалізацію музейної педагогіки:

Формувати у дітей ціннісне ставлення до культурно-історичної спадщини

Розвивати інтерес до експонатів музею, креативність

Формувати образ музею як зберігача предметів культурно-історичного значення

Реалізовувати комплексні та додаткові освітні програми

Сприяти вихованню у дошкільників основ музейної культури

Розширювати кругозір, відкривати можливості для самостійної дослідницької діяльності

Бути дієвим модулем розвиваючого предметного середовища

Допомагати налагодити співпрацю педагогічного колективу з батьками та представниками соціуму за межами дитячого садка

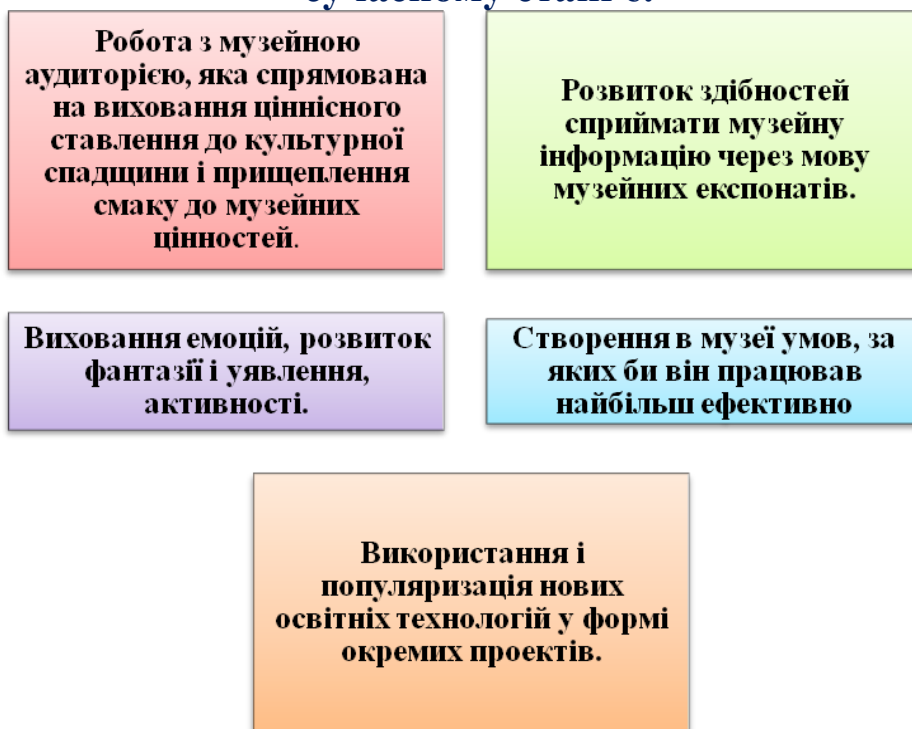
Принципи використання музейної педагогіки в системі роботи з дошкільниками

- наочність; □ доступність;
- динамічність; □ змістовність (матеріали повинні мати освітньо-розвивальне та виховне значення для дітей, збуджувати цікавість);
- послідовність ознайомлення дітей із музейними колекціями (відповідно вікової групи);
- гуманізм (виховувати бережливе ставлення до предметного світу);
- активність дітей (практична діяльність як відображення отриманих вражень та знань в продуктах дитячої творчості, продуктивній діяльності);
- рухомість структури занять у музеї (чіткий сценарій з можливістю імпровізації).

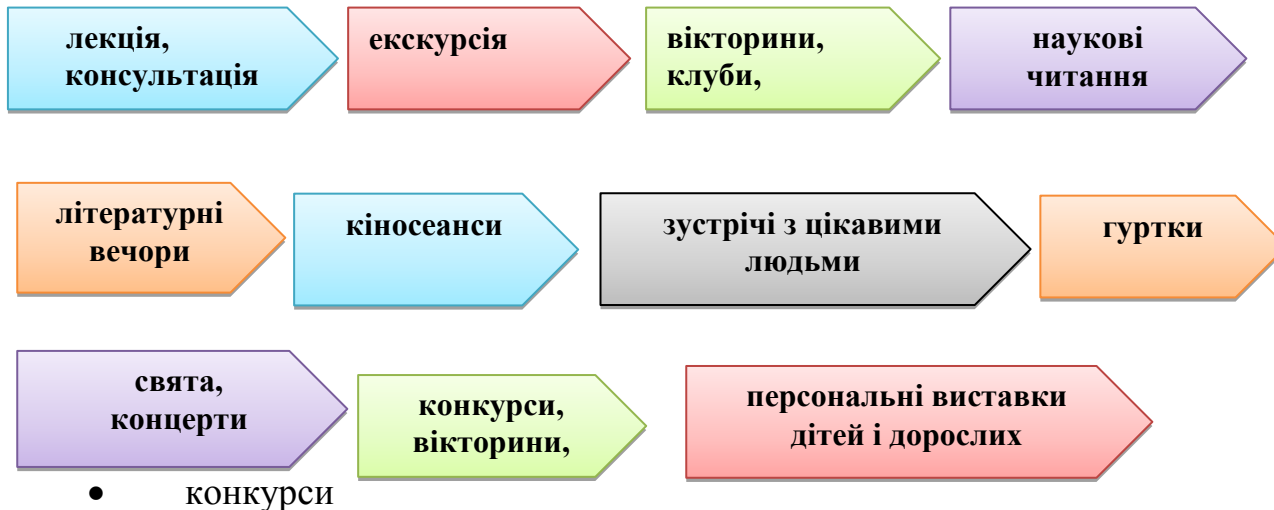
Напрями музейної педагогіки:

Основними видами діяльності музейної педагогіки на сучасному етапі є:

Зміст та форми роботи культурно-освітньої діяльності

Створення міні-музеїв у дитсадку – важлива складова реалізації принципів музейної педагогіки, що забезпечує умови для особистісного розвитку дошкільнят, безпосереднього залучення їх до світу мистецтва.

Міні-музеї – це куточки, що оформлено відповідно до певної теми й містять, окрім «музейних експонатів», дитячі роботи, створені малюками до й після відвідування класичних музеїв.

Ще одна важлива особливість міні-музеїв – це участь малюків у їх створенні. Діти разом з дорослими обговорюють тематику, приносять з дому різноманітні експонати, роблять деякі своїми руками.

Саме в дошкільному віці діти отримують перші відомості про різні предмети та явища оточуючого світу, вбирають повагу до свого міста, до Батьківщини, дізнаються багато нового й цікавого про їхнє минуле та сьогодення. Тому, надзвичайно важливо в цей період сформувати навколо дитини розвивальне середовище, розвинути до нього естетичне ставлення; підготувати дошкільника не стільки інформаційно, скільки емоційно до сприйняття музейних експонатів.

Форми організації роботи з дітьми:

1. Щоденні:

- колекціонування разом із дітьми, створення міні-музею, робота клубу «маленькі пізнайки».

2. Щотижневі:

- ігри музейного змісту щодо формування художньої культури (ігри-розваги, ігри-подорожі, ігри-графічні вправи, ігри естетичні вправи, інтелектуально-творчі ігри, фантазування-малювання, ігри за сюжетом літературних творів).

- заповнення музейних словників

-виконання домашніх завдань.

3. Періодичні:

- проведення в музейній обстановці тематичних занять, освітніх і оглядових екскурсій, історичних постановок, костюмованих балів, конкурсів і театралізованих вікторин.

Етапи створення міні-музеїв у групах дошкільного закладу

1. Підготовчий етап

На початку роботи необхідно визначити тему й назву міні-музею, розробити його модель, вибрати місце для розміщення. Міні-музеї мають бути різними і за оформленням, і за змістом. До обговорення оформлення експозицій залучаються родини вихованців. Крім того, батькам треба запропонувати відвідати з дітьми музеї міста та обговорити, що таке музей, для чого він створюється, для чого його відвідують люди, тощо.

2. Практичний етап

Дорослі і діти, відповідно до моделей, створюють міні-музеї в групах. До наповнення експозицій залучаються і батьки та родичі, і сусіди та знайомі. Вихователі разом з дітьми розробляють зміст екскурсій по своєму музею, планують інші види роботи в музейному середовищі.

3. Етап впровадження

У кожній групі необхідно провести урочисте відкриття музею. Вихованці старших груп проводять оглядові екскурсії для гостей з інших груп або батькам. Педагоги починають включати роботу в міні-музеях у різні види організованої діяльності.

Досвід показує, що найбільш вдалимими й цікавими для дітей є інтегровані заняття в міні-музеї, які включають у себе і розповідь педагога, і демонстрацію музейного предмета (або слайдів, репродукцій, фотографій), і використання музичного супроводу, і елементи драматизації та ігри, і продуктивні види діяльності (малювання, ліплення, аплікація), і мовленнєву творчість, і дослідницьку діяльність. Дітям дають брати і розглядати експонат, або його модель, демонструють його у дії, якщо це механізм.

Ефективними формами організації роботи у міні-музеї є організація практичної роботи щодо теми експозиції. Цікавими для дітей є завдання з експонатами: визначити всі елементи оздоблення на експонатах, або знайти на

картині предмети, які вони перед тим бачили на експозиції. Такі завдання розвивають уважність дошкільнят, сприяють кращому запам'ятовуванню матеріалу, стимулюють мовлення. Крім того, використовуються вікторини та загадки, шаради та ребуси, дидактичні ігри, творчі завдання.

Виключно важливе місце в роботі міні-музеїв займають екскурсії І це цілком закономірно, бо музейна експозиція та екскурсійний метод взаємопов'язані. Велику увагу вихователі повинні приділяти підготовці юних екскурсоводів зі старших дошкільних груп. Вони залучаються до проведення екскурсій по музею для батьків і дітей молодшого дошкільного віку.

Екскурсійна робота з дітьми вирішує такі основні завдання:

- ✓ виявлення творчих здібностей дітей.
- ✓ розширення уявлень про зміст музейної культури.
- ✓ розвиток початкових навичок сприйняття музейної мови.
- ✓ створення умов для творчого спілкування та співпраці.

Методичні принципи екскурсійної роботи чітко визначаються такими важливими факторами, як розвивальна спрямованість навчання, психологічні особливості дитини та вікові особливості музейного сприйняття. Методичні форми екскурсійної роботи з дітьми дошкільного віку в умовах міні-музею досить різноманітні:

- проведення оглядових і тематичних екскурсій;
- проведення пізнавальних бесід та заходів;
- організація виставок.

Схема опису експонатів

1. Зображення експоната.
2. Назва(вказуються наукові, побутові, народні назви).
3. Де зібрано(місце збору, його особливості, середовище).
4. Ким зібрано(сімейні, індивідуальні, дитячі експонати, вказуються тільки прізвище родини, імена дорослих, дітей).

5. Коротка інформація про експонат(де зустрічається, чому має таку назву, особливості).

6. Напрями використання у роботі з дошкільниками, на що звернути увагу дітей.

7. Додаткова література(перераховується література, в якій можна отримати додаткові відомості; література для дітей; енциклопедії, довідники, в яких є ілюстрації із зображенням предмету; місце його існування).

Удошкільному навчальному закладі створюються міні-музеї різних спрямувань:

Народознавчого:

«Свищиковий дивограй», «Обереги Чернігівщини», «Матусіна вишиванка», «Чарівний світ Опішні», «Косівський візерунок», «Мій рідний Чернігів»,

«Лялька моєї бабусі: лялька-мотанка», «Петриківське розмаїття»

«Хліб всьому голова», «Від зернини до хлібини» тощо.

Природознавчого:

«Водяне саяво», «Чарівне яєчко», «Музей мушлі», «Золоте зернятко», «Незвичайний світ каміння», «Музей кори», «Бджілкіно містечко», «Чарівний Всесвіт», «Країна комах», «Країна Мурляндії» тощо.

Речі навколо нас:

«Музей ляльок», «Музей часу», «Світ марок», «Цукеркові фантики», «Мамино намисто», «Веселковий світ гудзиків», «Загадковий театр» та інші.

Висновки

Міні-музеї стали невід'ємною частиною розвиваючого предметного середовища дошкільного навчального закладу.

Міні-музеї в дошкільному закладі створюються з урахуванням віку дітей, розміщуються в групових кімнатах, спортивній, музичній залах, ігрові басейну.

Засновниками музеїв (вихователями) розробляються паспорти музеїв, де чітко визначено мету заснування міні-музею, його назву та тему, представлено описи усіх експонатів, розроблено перспективні плани організованої діяльності у міні-музеї, дидактичні ігри з експонатами музею.

Міні-музеї в групах дозволяють вихователям зробити слово «музей» звичним і привабливим для дітей. Експонати використовуються для проведення різних видів діяльності, стимулюють розвиток мови, уваги, інтелекту, емоційної сфери дитини. Будь-який предмет міні-музею може підказати тему для цікавої розмови.

До кінця дошкільного дитинства діти опановують основи музейної культури, вміють уважно слухати, аналізують отриману інформацію, стають більш природними і розкутими у діалогах, чудово спілкуються.

Таким чином, використання музейної педагогіки як засобу мовленнєвого розвитку дошкільників сприяє соціалізації дітей, готує дошкільнят до шкільного життя.

Примушко Н.М., завідувач

дошкільного навчального закладу №13,
освітньо-виховного центру С.Русової
Ніжинської міської ради

Скільки світлиць у садочку відкрито?
В кожній зустрінуть вас щиро й
привітно.

У «Мовленнєвій» - навчать говорити!

У «Калиновій» - природу любити!

У «Казковій» - ляльок подарують!

А у «Бабусиній» - Вас нагодують!

Ще і навчать обереги ліпити,

Рідний свій Ніжин всім
серцем любити!

А у «Музичній» - театр оживає
Сам пан Телесик дітей зустрічає,

Човник тут справжній, Коза-
дереза,

Зайчик, Лисичка – казкова краса!

Маєм «Чомусиків» - милу
світлицю,

Світлого розуму диво-криницю!

Є «Барвінкова» світлиця в
садочку,

Дітки зростають у ній, мов в
віночку!

А про це дбають щодня,
щогодини,

Любі жінки, садівниці предивні!

Люблять діток, щиро навчають,

Душу і серце в малят укладають.

Садок і родина в нас спільна сім'я

–

Дбаєм разом за наше Маля.

Тільки, щоб справжніми дітки
зростали,

Щоб Україну вони прославляли.

Н.М.Примушко

*Музейна педагогіка як засіб інтегрованого підходу до
реалізації завдань програми «Українське дошкілля»*

У наш час наукового прогресу гостро стоїть питання морально-етичного та естетичного виховання дітей. Тенденції сучасного світу такі, що перше місце в житті людини займають не духовні, а матеріальні цінності. У постійному русі, людина забуває заповіді, дані їй від Бога. Моральність, традиції, любов часто стають лише абстрактними поняттями, а слово "предки" стало вживатись у зневажливому контексті. Людина припинила задумуватись про те, що без знання свого коріння, історії, минулого, немає, і не може бути, благодатного і плідного майбутнього.

Головна мета роботи педагогічного колективу дошкільного навчального закладу №13, освітньо-виховного центру С.Русової (завідувач Примушко Н.М., методист Серга Т.В.) виховання культурного, творчого громадянина, здатного сприймати, цінувати, втілювати у своєму житті принципи добра і краси. Майбутнє - це наші діти, і саме їх треба виховувати в дусі традицій, поваги і любові до своїх рідних, домівки, Батьківщини. Необхідно допомогти дитині осмислити різноманітні зв'язки, які існують між нами і нашими предками. Оскільки мислення і свідомість починають формуватися з раннього віку, дитина потребує допомоги дорослих-вихователів, батьків. На допомогу дорослим прийшла доволі молода галузь педагогічної науки - **музейна педагогіка**.

Музей – хранитель минулого, - як завжди залишається унікальним, незмінним провідником у світ історії і культури, а музейна педагогіка зі своїми методами і засобами здатна підсилити вплив музею на допитливу душу дитини. Скарби музеїв мають неоціненний і унікальний вплив. У музею свій шлях, свої можливості впливу на людину, своє освітнє завдання — формувати ціннісне, особистісне, емоційно забарвлене ставлення до культурної: спадщини і світу в цілому.

Музей, музейні експонати мають унікальну здатність впливати на інтелект, волю та емоції людини водночас. Кожна експозиція є, власне, програмою передачі через експонати знань, навичок, суджень, оцінок, почуттів.

Музейна педагогіка покликана посіяти у свідомості дошкільника зерно історичної пам'яті, історичної свідомості і музейної культури, які повинні дати паростки у майбутньому.

Як і будь-яка інтегративна галузь, музейна педагогіка — не просто сума складників, а цілком особливе, своєрідне явище. Об'єктивна наявність педагогічного потенціалу в його просторі свідчить про можливість та необхідність використання музею з освітньою метою. У терміні **музейна педагогіка** закладено розуміння того, що музей здатний у числі інших сучасних чинників цілеспрямовано забезпечувати процеси виховання і навчання.

Методична робота з кадрами спрямована перш за все на те, щоб познайомити педагогів з історією виникнення музейної педагогіки. Нам цікаво дізнатися, що цей термін вперше ввів у 1934 році в науковий обіг

К. Фрізен (Німеччина).

У Росії поняття музейної педагогіки почало вживатися зпочатку 70-х років і поступово отримувало все більшого поширення. А. М. Розгін у 1982 році на конференції в Іваново «Музей і школа» перший сказав про те, що створення такої наукової дисципліни, як музейна педагогіка, «що знаходиться на стику цілого комплексу наук, нині представляється вже не якоюсь віддаленою перспективою, а нагальним практичним завданням». Вітчизняна музейно-педагогічна практика була блискуче розпочата на початку ХХ століття, але

зміна пріоритетів зробила радянський музей інструментом державного ідеологічного впливу, отже, всі його інші функції було відкинуто.

Музейна педагогіка лишається поки що «невідкритим континентом». Реформування дошкільної справи сьогодні викликає музейну педагогіку до нового життя як важливий чинник пізнавального, естетичного, розумового, креативного розвитку дітей. Проте, і педагоги, і працівники музеїв мало обізнані з освітніми можливостями музею. Саме тому у 2010 р. розпочалася змістовна робота педагогічного колективу щодо освоєння музейної педагогіки, яка, на наш погляд, допоможе нам у вирішенні важливих завдань розвитку дитини, визначених Базовим компонентом та чинними програмами.

Опрацювання теоретичних основ музейної педагогіки на проблемних семінарах через роботу зі словниками, довідниками допомогло педагогам чітко з'ясувати, що ж таке «музейна педагогіка».

Ось деякі визначення:

- **Музейна педагогіка** - галузь діяльності, що здійснює передачу культурного досвіду на основі міждисциплінарного та поліхудожнього підходу через педагогічний процес в умовах музейного середовища

(матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії).

- **Музейна педагогіка** - це наука про виховання засобами музею (А.Кунст, В.Хльгерс) Музейна педагогіка - посередницька діяльність, що забезпечує зв'язок між музеями, їх колекціями і відвідувачами (А.Фогт).

- **Музейна педагогіка** визначається як наукова дисципліна на стику музеєзнавства, педагогіки і психології, а її предметом є культурно-освітні аспекти комунікації (М.Ю.Юхневич).

- **Музейна педагогіка**(стосовно художнього музею)- це область науково-практичної діяльності сучасного музею, зорієнтована на передачу культурного (художнього) досвіду через педагогічний процес в умовах музейного середовища (Б.А.Столяров).

- **Музейно-педагогічний процес** - це системно організована і чітко спрямована взаємодія музейного педагога и музейного глядача, зорієнтована на формування в умовах музейного середовища творчо розвиненої особистості (Б.А.Столяров).

Опрацювавши цілі, що ставляться перед педагогом при цьому виді діяльності, ми прийшли до висновку, що вони відповідають пріоритетному напрямку діяльності нашого дошкільного закладу – освітньо-виховного центру С.Русової та сучасним програмовим вимогам щодо розвитку дитини:

- здатність пробуджувати інтерес до пізнання теорії і культури народів світу, рідної природи через музей та його колекції;
- виховання дбайливого, шанобливого ставлення до музейних пам'яток як частини культури та формування розуміння єдності історії, природи та культури рідного краю.

У ході залучення дошкільників **до музейної культури** ми вирішуємо **наступні завдання через формування:**

- інтересу до музею як скарбниці духовних і матеріальних цінностей;
- навичок поведінки в музеї у дітей дошкільного віку;
- вміння розуміти мову предметів як носіїв закодованої інформації;

- вміння відображати в мові враження, отримані в ході підготовки і проведення музейної екскурсії.

У роботі зі створення музейного освітнього простору в ДНЗ нам допомогли матеріали з досвіду роботи дошкільних закладів Росії (Інтернет-інформація), публікації Віри

Любарової, викладача Університетського коледжу КУ імені Бориса Грінченка. Нею виділено такі **головні аспекти музейної педагогіки**, які ми поклали в основу своєї роботи:

1. Діти -відвідувачі музеїв.
2. Музеї в гостях у дітей.

3. Дитячі музеї, державні, класичні.

4. Музеї в дошкільних навчальних закладах.

У роботі з кадрами ми широко використовуємо таку форму роботи, як педагогічні запитання - роздуми: Які можливості партнерства музею і дитячого садка? Як його слід будувати? Як побудувати співробітництво між музейним педагогом і вихователем дошкільного закладу? Які форми роботи будуть оптимальними? Якими методиками користуватися? Чи можна дітям гратися в музеї? А в які ігри? Чи може існувати музей без гасла "Не чіпати"? Як вдихнути життя в музейні експонати, щоб вони стали зрозумілими дитині? Питань безліч і немає їм кінця.

Пошуки відповідей на них визначили деякі напрями дослідження:

1. Ознайомлення з традиціями музейної педагогіки.
2. Місце музею у розвитку дошкільнят.
3. Пошуки шляхів створення системи взаємодії музею і дитячого садка..
4. Вивчення ідей і нестандартних підходів до роботи дитячого садка і музеїв.

Ми прийшли до висновку: для налагодження співпраці потрібні певні координаційні дії, тож між музеями і дитячим садком має бути системний зв'язок.

ШЛЯХИ ВЗАЄМОДІЇ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ, СІМ'Ї ТА МУЗЕЮ

У практиці дошкільних закладів нагромаджено певний досвід системного осмислення проблеми взаємодії музею і дитячого садка

Завідувач дошкільного закладу Примушко Н.М. – палкий прихильник розвитку дітей на національній культурі та традиціях - тісно співпрацює з музеями міста. Особлива дружба поєднує педагогічний колектив з музеєм „Поштова станція” (директор Пономар О.Г.) та художнім відділом краєзнавчого музею (Назаренко Г.В.). Складені договори про співпрацю,

розроблені заходи сприяють систематичному проведенню цікавих заходів. Проводимо семінари – практикуми спільно з працівниками музеїв. Тематика їх різноманітна:

1. "Екскурсійна робота з дошкільниками" (10 годин);
  2. "Музейні зустрічі для найменших" (12 годин);
  3. "Свята і розваги в музеї і дитячому садку" (14 годин);
- До участі в таких семінарах активно залучаються батьки.

Ще однією цікавою і дуже важливою формою взаємодії є робота з підготовки виставок у музеї та створенню музеїв у дитячому садку. Вихователі постійно тримають зв'язок з музейними працівниками, використовуючи їх слушні поради, рекомендації.

Вихователі дитячого закладу збирають, систематизують, зберігають різноманітні предмети, а музейні працівники консультують їх з таких аспектів роботи, як форми систематизації, обліку, реставрації експонатів і komponування з них експозицій музейного типу.

Прикладом може слугувати експозиція «Стара новорічна іграшка», що проходила в місті у краєзнавчому музеї ім. І. Спаського.

Саме завдяки цьому дорослі зможуть набути навичок музейної роботи з дошкільниками, зацікавити нею батьківську родину. В цілому, будь-яка форма взаємодії сприяє зближенню двох культурно-освітніх установ, справжньому взаєморозумінню і зацікавленості один в одному.

Вихованці дитячого садка – активні учасники музейних заходів, таких як:

- святкування 150-річчя від дня народження відомого художника-земляка М. Самокиша;
- виставки художника - земляка С. Шишка;
- відкриття персональних виставок художників, народних умільців (наприклад, виставки художника О. Кошеля, який теж колись водив двох своїх синів до дитячого садка.).

Вітаючи відомих майстрів, народних умільців міста віршами, які пише для дітей завідувача Примушко Н.М., діти переживають щасливі хвилини творчості, які потім відображають у креативних видах діяльності. Байдужих серед них не буває – це головне! А скільки вражень і позитивних емоцій! А ще вони отримують прекрасні «уроки» соціалізації, художньо-естетичного,

креативного, мовленнєвого та пізнавального розвитку. Про яку ще кращу інтеграцію освітньо-виховного процесу можна мріяти? Діти живуть життям міста! Як це прекрасно! А коли бачать себе у відеорепортажах на місцевому телебаченні – взагалі немає меж їх радості! Як навперебій розповідають про події – скількох занять з мовленнєвого розвитку це варто!

Ось, наприклад, такими рядками вітали всім знайомого в місті і далеко за його межами художника ілюстратора О.І.Кошеля

Художника Кошеля знають усі,

Поважні дорослі і діти малі.

В малюнках його ніби вітри летять,

По почерку враз його можна впізнати.

Рухомі, здається, малюнки у Вас...

До думки розумної кличуть ураз,

У кожнім співають немов небеса,

...То квітне калина, то вабить роса.

Козак із бандурою, хлопчик щедріє,

Дівчина співає і око милує.

У кожнім малюнку життя оживає,

Художник нам душу свою відкриває!

Ми з того садка, де Максим Ваш зростав.

Де світ Ваш синочок собі відкривав,

І Вас добре знаєм, цінуєм без меж,

Батьки, вихователі і діти всі теж!

А ще надзвичайно важливо те, що учасниками всіх виступів дітей у музеї стають батьки. І не потрібно їх переконувати і вести за руку до музею! Спочатку радіючи тільки за свою дитину, вони поступово проникаються почуттям причетності до історії та культури рідного краю і спільно з дітьми творять красу на основі вражень від екскурсій до музею.

Спільно з батьківською родиною проводимо родинно-методичні світлиці, музично-літературні вечори, на яких звучить музика, поезія, романси,

демонструються картини, слайди. Нашою великою цінністю і гордістю є відеоматеріали, відзняті під час екскурсій педагогів до музеїв:

- С. Русової в Олешні;
- В. Сухомлинського в Павлиші;
- К. Білокур в Богданівці на Київщині;
- Пантелеймона Куліша, Олександра Довженка на Чернігівщині і багато

інших, з яких ми черпаємо, як з криниці мудрості, святі краплини чистоти, краси, напуваємо ними педагогів, батьків – і ллються вони струмочками людяності до наших малят.

Музей у дитячому садку

Дуже цікаве й перспективне явище - музей у дитячому садку. Специфікою такого музею є те, що він "служить" своїм організаторам, які є і творцями, і "користувачами" створеного. Коріння успіху наших музеїв, звичайно, в закоханості колективу в Софію Русову. Саме зі створення музейної полицки С.Русової у методичному кабінеті і розпочався наш шлях у музейну педагогіку. Саме з її мудрих заповідей про виховання дитини на краєзнавчому матеріалі ми зрозуміли, що без співпраці з музеями ми не закохаємо дитину в історію та культуру

рідного краю. А тепер поряд з нею – прекрасний міні-музей В. Сухомлинського – педагога, який веде нас до душі дитини, пробудити яку треба красою, радістю, любов'ю. Тісна дружба поєднала наш колектив з музеєм В. Сухомлинського у Павлиші, який ми не раз відвідали, щоб доторкнутися до святинь педагогічної думки. Творчі зустрічі, листування, обмін ідеями і подарунками – все це висвітлено в експонатах музею, до якого постійно приходять педагоги, діти, батьки, щоб пізнати щось нове, цікаве.

Міні-музеїв дитячому садку — це особливий розвивальний простір, створений з метою долучення дитини до світу мистецтва, розширення її культурного й національного світогляду, формування життєвої компетентності.

Завдання міні-музею– продемонструвати об’єкт з різних сторін, відобразити його взаємозв’язки з іншими об’єктами:

*формувати у дошкільників поняття «музей», знайомити з роллю музеїв у нашому житті.

*збагачувати та постійно оновлювати предметно-розвивальне середовище в ДНЗ.

*використовувати при ознайомленні з певною темою ширші спектри різних форм роботи.

*розвивати пізнавальні інтереси дітей.

*формувати проектно-дослідницькі вміння дошкільників.

*залучати вихованців до самостійної пошукової діяльності.

* формувати активну життєву позицію.

Профільміні –музеїв у групах визначається відповідно до тих предметів, які призначаються для створення експозицій. Саме так виник музей історії іграшок, природи, котів, предметів декоративно-прикладного мистецтва.

Тематика музеїврізноманітна залежно від віку дітей та їх інтересів:

- міні-музей «Мурляндія»;
- музей ляльки;
- музей книги;
- музей історії рідного міста тощо.

Форми роботи у міні-музеї:

- * екскурсії (проводить вихователь та діти);
- * музейні хвилинки;
- * міні- заняття;
- * ранкові зустрічі;

* художня діяльність;

* дидактичні та сюжетні ігри

У спадщині С.Ф. Русової є згадки про досить раннє залучення дитини до музейної культури, бо саме тут «оточує її краса, для неї цілком зрозуміла і приваблива, вона впливає на її настрій, нахилує на добру поведінку...».

Отже, важливим завданням виховання малого українця є художньо-естетичний розвиток шляхом ознайомлення його з образотворчим мистецтвом.

Ми прийшли до висновку, що передусім дитині варто дати уявлення про картини їх авторів і художні

образи живописних полотен, що розглядаються. Для цього підбираємо репродукції картин. Дитина спочатку запам'ятовує назву, потім зміст картин співвідносить з життєвими ситуаціями, казковими сюжетами і нарешті, знайомиться з оригіналами в музеї.

Чим же керуються вихователі при виборі музею для відвідування його разом з дітьми? Передусім, темою, що вивчається протягом тижня і наявністю того чи іншого профілю музею. Нам поталанило, бо місто Ніжин має ціле сузір'я прекрасних музеїв.

Територіальна близькість значно спрощує можливість взаємодії дошкільного навчального закладу з музеєм і гарантує певну безпеку для дітей в ході проведення музейних екскурсій. Іншою умовою, якою слід керуватися при виборі музею, є рівень підготовленості дитини до сприйняття інформації, відображеної в експозиціях музеїв. Це означає, що дитина повинна уже мати певний об'єм знань про предмет, який цікавить її.

Відвідування **художнього музею**, філії краєзнавчого музею ім. І. Спаського передбачає знайомство з репродукціями картин художників, їх назвами, історією створення; **історичного** - з подіями або громадськими явищами. Якщо матеріал, з яким ми збираємось познайомити дитину на екскурсії, не цікавив її раніше, то в процесі підготовки звертаємо увагу на такі факти, які будуть стимулювати бажання в отриманні додаткових знань з теми екскурсії. Доцільно в процесі бесід, розгляду ілюстрацій, спостережень на прогулянках, святах - моделювати проблемні ситуації. Вирішення ж проблеми можна знайти у процесі відвідування музею.

Приклад. Мама Олі зберегла багато своїх ляльок. Вони довго лежали в шафах. Якось, наводячи лад, мама дістала цих «друзів» її дитинства. Оля із задоволенням перебирала ляльки, розглядала одяг, потім допомагала їх чистити і, нарешті, попрохала залишити іграшки в кімнаті. Ввечері, вкладаючи Олю спати, мама розповіла їй історію однієї ляльки. Наступного дня це була розповідь про іншу ляльку. І так кілька вечорів підряд.

Дівчинка слухала уважно і ставила багато запитань: «В які ляльки грала мамина бабуся?»; «Коли з'явилися великі ляльки?»; «Яка лялька найбільша?»; «Якими були найперші ляльки», «Чому її так назвали?» Вечірні розмови з

мамою залишили в душі дівчинки яскравий емоційний слід. Вона дуже активно ділилася своїми неповторними враженнями з друзями в дитячому садку. Вихователі групи звернулися до Олиної мами з проханням принести колекцію ляльок і познайомити з нею дітей. Жінка погодилася. Таких довірливих бесід - сповідань відбулося декілька. Багато дівчаток принесли свої старі ляльки, розповідали про них прекрасні життєві історії. Таким чином, в групі зібралася своєрідна багата, колоритна колекція ляльок.

Так у «Казковій світлиці» народився міні - музей ляльки **«Сьогодні слово ляльці даємо!»**, де з часом з'явилася художня майстерня з реставрації ляльок. Досвід практичної роботи переконує, що робота, спрямована на **пошукову діяльність** доцільна з

дітьми старшого дошкільного віку. А з дітьми молодшого дошкільного віку необхідно **накопичувати інформацію** про різні предмети з метою їх наступного впізнання в музейних експонатах. Це можуть бути репродукції картин, які дитина побачить в міні-музеї; різні старі чи нові цікаві речі, предмети побуту, іграшки і т.д. Відомо, що інформація успішніше засвоюється дитиною, якщо вона має яскраву, неповторну, колоритну, емоційну забарвленість. Наявність зацікавленості, інтересу вже свідчить про емоційне забарвлення. У результаті збільшення обсягу набутих знань, моделювання цікавих проблемних ситуацій, стимулювання цікавості, і ось вже дитина з нетерпінням починає чекати зустрічі з музеєм.

Наступний крок, який необхідно зробити при підготовці дитини до сприйняття музейних експозицій, - це **знайомство з правилами поведінки в музеї**. Можна просто поспілкуватися з дитиною про те, що музейні експонати не можна чіпати руками; розглядаючи експозиції музею, не слід голосно розмовляти і т.д. Найцікавішою формою при цьому є будь-яка ігрова форма. Наприклад, це можуть бути картки – схеми, розвиваючі вправи, елементи лялькового театру – гри «Навчимо Чомусика» тощо. **Наступний етап** процесі підготовки до відвідування музею **пов'язаний з вибором змісту екскурсії**. Спочатку необхідно визначити мету майбутньої екскурсії в музей. Слід звернути особливу увагу на різноманітність прийомів подачі матеріалу. До них відносять імітаційні дії, ігрові вправи, уявні подорожі і т.д. Дошкільники з цікавістю сприймають появу будь-якого ігрового персонажа, який «допомагає» вести екскурсію. В якості «екскурсоводів» можуть бути: хлопчик Барвінок в

«Мовленевій світлиці», бабуся Одарка в «Бабусиній світлиці», лялька Оленка в «Казковій світлиці», хлопчик Чомусик в «Чомусиковій світлиці», лялька - Калинка в «Калиновій світлиці». Образ ігрового персонажа, який вибирає вихователь, повинен відповідати тематиці музею або змісту експозицій. Інша особливість організації екскурсії полягає у правильному, цікавому її завершенні. Після **узагальнення, підсумку**, який зробить вихователь, дітям **вручаємо подарунки - сюрпризи**: листівки з репродукціями картин, які розглядали; фотографії ігрових персонажів з їх автографами, книги і т.д. Важливо, щоб подарунок-сюрприз відповідав змісту екскурсії. Отже, його готуємо заздалегідь, продумавши всі дрібниці.

Отже, в ході підготовки екскурсії ми обов'язково враховуємо:

- ✓ інформація має бути об'єктивною, науковою, доступною віковим особливостям;
- ✓ ігрові прийоми і вправи обов'язково пов'язані за змістом теми екскурсії;
- ✓ емоційний фон екскурсії посилюється поступово;
- ✓ вся пізнавальна інформація пропонується у першій половині екскурсії, а в другій - організовується її закріплення в ігровій формі;
- ✓ розповідь про різні експонати повинна мати визначену логіку;
- ✓ усі експонати, які пропонуються для розгляду і вивчення, відбирають відповідно до основних пізнавальних завдань екскурсії;
- ✓ завершальна частина включає вручення подарунків-сюрпризів, що відповідають вибраній темі;
- ✓ тривалість екскурсії повинна відповідати віку дітей і вимогам програми (для дітей 5-го року життя екскурсія триває 15- 20 хвилин; 6-го - 20-

25 хвилин;).

Ретельно продумана, емоційно і цікаво проведена екскурсія матиме максимальний пізнавальний ефект тільки у тому випадку, якщо після екскурсії буде грамотно організовано закріплення отриманої інформації.

Не завжди доцільно обмінюватися враженнями відразу після відвідування музею. У деяких випадках даємо дітям час проаналізувати побачене і почуте. Ввечері, того ж дня (якщо діти молодшого дошкільного віку), або навіть через декілька днів, (якщо це старші дошкільники) проводимо підсумкову бесіду, щоб вислухати враження кожного, прийняти їх і підтримати.

Розгляд ілюстрацій, читання книг, колекція глиняних виробів, листівок з котиками, тощо допоможуть почати бесіду. Тоді не доведеться ставити елементарні запитання. Природним буде: «Звідки це взялося?», чи «Хто це подарував?». А потім: «Чому саме цей подарунок ви отримали напам'ять?».

Таким чином, вихователь моделює пошукову ситуацію, що примушує дитину не просто перераховувати побачене в музеї, але і згадати почуте в ході екскурсії. Звичайно, цими питаннями бесіда не вичерпується. Усі наступні питання повинні носити такий же пошуковий характер.

Крім того, питання в підсумковій бесіді продумуємо так, щоб можна було визначити обсяг знань у дітей. Наскільки ці знання системні і міцні, чи з'явився в дітей інтерес до предмета вивчення. Для початку бесіди питання можуть бути, наприклад, такими:

- як ти думаєш, чому динозаври такі великі?
- хустка якого кольору тобі найбільше припала до душі?
- цікаво, чим схожі старовинна і сучасна праски?
- яку б ляльку ви хотіли мати у себе вдома?
- яка історія вас вразила?

І нарешті, відвідування музею не має бути одноразовим. Найбільший пізнавальний ефект мають тематичні музейні екскурсії.

Саме деталізуючи набуті знання від екскурсії до екскурсії, дорослі поступово мають змогу виховати у дитини справжній інтерес до музеїв, бажання знати більше про світ, який їх оточує.

ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ З МИСТЕЦТВОМ ЗАСОБАМИ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ

І знову звертаємося до мудрості Софії...

Не випадково естетичне виховання розглядається Софією Русовою як розвиток здатності розуміти, сприймати, відчувати прекрасне у навколишньому світі і мистецтві. Тільки через мистецтво людина здатна не лише зрозуміти, але і «пережити досвід попередніх поколінь». «Головне – не прогавити в житті прекрасного» - Софія Русова.

Живопис, скульптура, графіка, архітектура збагачують і прикрашають наше життя. Щоб мистецтво досягало своєї мети, радувало нас, хвилювало, розширювало наші знання, потрібно уміти його бачити. Цьому має бути присвячена робота педагогів вже в дошкільній установі.

У нашому дошкільному навчальному закладі здійснюється системний підхід до вирішення освітніх і виховних завдань наступними шляхами :

- ✚ окультурення традицій і звичаїв рідного народу;
використання розвиваючого і виховуючого потенціалу мистецтва для формування особистості малого українця;
- ✚ формування системи взаємин « Педагоги – діти – батьки», або «Садок і родина – сім'я єдина»;
- ✚ створення системи міні-музеїв в світлицях;
- ✚ відродження народних традицій і народної творчості через ознайомлення з декоративно-прикладним мистецтвом і фольклорним надбанням рідного краю, України;
- ✚ реалізацією напряду «Музейна педагогіка в ДНЗ».

Творчою групою педагогів (керівник Примушко Н.М.) розроблено рекомендації для педагогів, щодо реалізації міні-програми «Музейна педагогіка в ДНЗ», які дають можливість вихователям зробити перші кроки в музейну педагогіку і впевнено піти стежинами творчості.

Адже звертаючись до нових освітніх технологій, необхідно в першу чергу думати про дитину. Остання, сама може вибрати, чи хоче вона відвідувати музей чи ні, а педагоги зроблять усе, щоб їй було цікаво. Зустріч з добре знайомими предметами викликає у дитини радість пізнання, залишає позитивні емоції. Відкриваючи нове, раніше невідоме, маленька людина також переживає позитивні емоції. Тому при зіткненні з оточуючим світом у неї з'являється тепло, доброта і піднесеність почуттів.

Колекціонування як засіб розвитку дитини, організації роботи після відвідування музею.

Колекціонування має терапевтичний вплив на дитину: «У виборі предмета колекції (що буду колекціонувати?) криється терапевтичний "механізм" з'ясування, уточнення духовної індивідуальності особистості».

(Е. М. Бурно)

Коли ми розглядаємо колекцію, згадуємо тих, хто подарував, за яких обставин були придбані ті або інші екземпляри, то оживають зв'язки з людьми, з минулим. Терапія творчим колекціонуванням, природно, з'єднується з терапією спілкуванням з природою, наукою (колекції каменів, комах і т. д.) з терапією мистецтвом (марки, листівки із зображенням картин художників, художній посуд тощо), літературою (марки, листівки з портретами-письменників, поетів).. Альбоми колекцій можуть виразно і коротко розповісти за допомогою значків, марок, листівок про зміни в житті країни, світ тощо.

Побудова педагогічного процесу на основі колекцій допомагає нам інтегрувати різні освітні сфери.З використанням предметів колекцій нами проводяться інтегровані заняття, завданнями яких є :

- ✓ розвиток творчої спрямованості, пізнавальної активності, креативного потенціалу особистості та ін.;
- ✓ формування інтересу до експонатів колекцій, виховання дбайливого відношення до предметів;
- ✓ виховання у дітей прагнення передати красу, зберегти ті предмети і явища, які їм сподобалися;

Коли педагог, вирішуючи завдання розвитку мови, формування елементарних математичних уявлень, при організації образотворчої діяльності, використовує знайомі, улюблені дітьми образи колекції, він досягає особистої задіяності дітей в діяльність.

Так, наприклад, колекція може використовуватися в якості розвиваючого мовного середовища, сприяючого рішення наступних завдань:

- ✓ розширювати уявлення дітей про різноманіття навколишнього світу, пропонуючи для розгляду експонати колекцій і виставок;
- ✓ заохочувати спроби дітей за власною ініціативою розповісти про предмет колекції (можна створити книгу дитячих розповідей з ілюстраціями про експонати: «Я люблю свою конячку», «Історії Мауса і Котауса», «Казки з хатинки на курячих ніжках», «Про що розповідають значки», «Солодкі історії» (оповідання придумані з малюнків цукеркових фантиків), «Смуғасті історії або пригоди тигренят» та ін.);

✓ сприяти перетворенню висловлювання дитини на розповідь, його повторенню для інших дітей і дорослих (в ролі екскурсоводів);

✓ здійснювати словникову роботу, розширюючи і уточнюючи знання дітей про те, що оточує, збагачувати мовний словник іменниками, що означають предмети з побутового оточення, прикметниками, що характеризують властивості і якості предметів (наприклад, предмети колекції: собаки, коні, корови - зроблені з різних матеріалів: тканини, хутра, пластмаси, дерева, металу, скла, фарфору, паперу і т. д.);

✓ удосконалювати уміння погоджувати слова в пропозиціях: іменники з числівниками, прикметники з іменниками;

✓ знайомити із способами творення слів, вправляти в створенні однокорінних слів (ведмідь - ведмедиця - ведмежатко - ведмежий тощо).

У процесі сприйняття предметів колекції у дітей розвиваються розумові операції: аналіз, синтез, порівняння, уподібнення (на що схоже), встановлення схожості і відмінності предметів і їх частин, виділення загального і одиничного, характерних ознак, узагальнення.

Спільна проектна діяльність

Сукупність різних форм, об'єднаних загальною темою і підпорядковані єдиній педагогічній меті, стають основою наших музейно – педагогічних **проектів:** «Я в музеї», «Всією родиною – до музею» та ін. , які допомогли нам вирішити багато актуальних проблем осучаснення освітньо-виховного процесу, спрямованого на розвиток дитини.

А в роботі з дошкільниками досить ефективною виявилася технологія психолого-педагогічного проектування (авт. Т. Піроженко). Розвитку дитини засобами музейної педагогіки сприяли такі **освітньо-виховні проекти** як:

- О, Ніжине, мій сивочолий Ніжине!

- Ніжин мистецький та ін.

Ми виявили, що саме музейна педагогіка дає можливість ефективного:

- **Інформування** - надання та освоєння музейної інформації.

- **Навчання** - передачі і засвоєння знань, а також придбання умінь і навичок у процесі музейної комунікації.

Навчання в музеї передбачає отримання додаткових, або альтернативних знань, які неможливо або не повною мірою можна отримати в дитячому садку. Відмінні риси навчання в музеї - неформальність і добровільність. Особливістю навчання в музеї є можливість максимально реалізувати свої здібності та задовольнити інтереси,

воностимулюється експресивністю, різноманітністю і достовірністю музейних предметів. Навчання може здійснюватися у формі екскурсій, музейних міні-занять

- Розвиток творчості- передбачає використання потенціалу музею, зосередженого в пам'ятках матеріальної та духовної культури, для виявлення нахилів і розкриття творчих здібностей особистості. У музеї є особливі умови для стимулювання творчого процесу, який ми завжди спостерігаємо після відвідування дітьми музею

-Спілкування - встановлення взаємних ділових або дружніх контактів на основі спільних інтересів, пов'язаних з тематикою музею, змістом його колекцій. Музей надає широкі можливості як для спілкування з музейною інформацією, так і для змістовного, цікавого і неформального міжособистісного спілкування.

-Відпочинок - музейне свято, концерт на творчому етапі роботи над проектом.

Відповідно до методики Л.В. Пантелєєвої (Росія) **проектна діяльність** здійснюється з ознайомлення з музеями за етапами:

I етап– «До музею» передбачає вивчення навколomuзейного простору (пам'яток архітектури, на які так багате наше місто та його історії) – розгляд листівок, фотографій, екскурсій.

2. Музейні приміщення: знайомство з приміщеннями, їх історією – за фотографіями, листівками.

3. Попереднє знайомство з предметами, подіями, творами, що стануть предметом вивчення в музеї.

II етап– «У музеї», знайомство з експозиціями:

1. Екскурсія (знайомство з музеєм).

2. Екскурсія (виховна, розвиваюча).

III етап– «Після музею»:

1. Творчість дітей дітей (за мотивами екскурсій).

2 Створення міні-музею у дитячому садку. Підготовка екскурсій, участь дітей в ролі екскурсоводів.

3 Організація роботи «творчої вітальні»: художнього салону, розваги, вернісажу тощо.

Наші досягнення та перспективи роботи щодо впровадження музейної педагогіки

1. Реалізація планів співпраці з музеями.

2. Планування і проведення виїзних екскурсій з батьками в музеї (музей рідкісної книги, краєзнавчий музей, художній музей при НДУ ім. М.Гоголя, музей Поштова станція, художній салон міста).

3. Відвідування музеїв в загальноосвітніх школах міста.
4. Складання конспектів мистецтвознавчих розповідей і мистецтвознавчих бесід.
5. Розробка програми проведення дозвілля в музеї для дошкільників.
6. Систематизація супровідних матеріалів до виставок.
7. Узагальнення досвіду роботи в ДНЗ щодо використання музейної педагогіки.
8. Розробка діагностичної бази і динаміки формування музейної культури педагогів і дітей.

Для того, щоб з'ясувати міру готовності вихователів до проведення спільної роботи з музеями, проводимо анкетування (додається). Її результати свідчать про достатньо-високий рівень володіння музейною педагогікою у 75% вихователів. Про якісну роботу з дошкільниками свідчать результати їх опитування після відвідування музею (зміст додається).

Завдяки впровадженню музейної педагогіки та інтеграції на її засадах освітньо-виховного процесу вдалося поліпшити роботу з розвитку дитини за освітніми лініями, визначеними Базовим компонентом.

Таким чином, на сьогоднішній день можна сказати з упевненістю, що музейна педагогіка зайняла в навчально-виховному процесі нашого дошкільного закладу дуже важливе і потрібне місце.

Діти багато дізнаються про мистецтво свого народу, його історію і культуру. Найголовніше, дошкільники розуміють багатство самобутнього мистецтва в його людях, талановиті руки яких збагачують, розвивають і зберігають від забуття культуру України.

І ми упевнені, що робота в нашому музеї допоможе запалити іскорку любові і цікавості до життя народу, до його мистецтва, культури, природи України в різний історичний час, допоможе нам, дорослим, виховати справжніх патріотів, життєво компетентних дітей.

ЩО ПОВИНЕН ЗНАТИ ВИХОВАТЕЛЬ, ЯКИЙ РОЗПОЧИНАЄ МУЗЕЙНУ РОБОТУ З ДІТЬМИ? (матеріали консультації)

Види і функції музеїв

Слово «музей» в перекладі з грецького *museion* означає храм, в якому живуть музи, храм муз.

Сучасна наука визначає музей як установу, яка веде науково-дослідну, науково-просвітницьку діяльність шляхом зберігання, систематизації, вивчення

і популяризації пам'ятників матеріальної і духовної культури.

Створення музейних експозицій тісно пов'язане з колекціонуванням. Первинне накопичення творів мистецтва відбувалося в храмах, палацах вельмож і правителів країни. Однією з перших музейних експозицій, яка утримується на кошти держави, прийнято вважати Александрійський музей в Єгипті.

Виділяють три типи музеїв: науково-просвітницькі, дослідницькі, *учбові*. Відповідно до змісту колекцій музеї діляться на галузеві, комплексні, меморіальні

Робота **історичних музеїв** пов'язана з вивченням історичних епох, подій, пам'ятників, археологічних знахідок, біографій історичних діячів, полководців, гетьманів і т.д.

Художні музеї збирають і вивчають твори образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва. Прикладом може бути картинна галерея в Ніжинському Державному Університеті ім. М.В. Гоголя.

Співробітники літературних музеїв зберігають пам'ять про життя і діяльність великих письменників, ведуть роботу з літературознавства.

Музичні музеї - це музеї музичних інструментів, музичної культури, а також меморіальні. Музеї музичних інструментів зберігають унікальні колекції інструментів різних епох і народів, а також інструменти виготовлені великими майстрами. У музеях музичної культури представлені архівно-рукописні матеріали, музичні інструменти, образотворчі матеріали, що відносяться до музичного мистецтва, фонотека. Музично-меморіальні музеї створюються, як правило, в будинках і садибах, де жили і працювали відомі композитори.

Колекцію музичних інструментів можуть містити і **етнографічні музеї**, які відображають у своїх експозиціях і фондах спадщину матеріальної, духовної культури українського народу, а також умови їх суспільного життя.

Прикладом може служити Архітектурно-етнографічний комплекс у селі Пирогово під Києвом.

У цьому музеї немає килимових доріжок і дорогого паркету, тут не запропонують спеціальне музейне взуття і не попросять говорити тихіше. Екскурсанти пройдуть по дорогах або стежинах, здійснюючи подорож до минулому українського народу, де один район не схожий на інший, і відчують мудрість естетики селянського побуту.

Усі дерев'яні будівлі (хати, комори, криниці, млини) групуються в садиби. Кожна хата і дворові будівлі являються самостійним музеєм, оскільки усередині відтворені інтер'єри світлиць, повіток.

Технічні музеї збирають і експонують предмети, пов'язані з досягненнями технічної культури на усіх стадіях розвитку людства.

У залах музею можуть бути представлені колекції годинників, терезів, телефонів, географічних приладів, фото і кіноапаратури. Безперечний інтерес представляють експозиції, які демонструють різні марки автомобілів, велосипедів, мотоциклів і т. д.

Музеї природничо-історичні демонструють експонати, що розкривають історію досягнень в галузі вивчення флори і фауни, окремих розділах сільського господарства і землекористування.

Прикладом можуть бути різноманітні зоологічні музеї, в яких експонати найчастіше розташовуються в відповідності з еволюційним розвитком тваринного світу. Відомим в Чернігівській області є зоологічний музей, що створений на базі Ніжинського Державного університету ім. М. В. Гоголя .

У музеї можна дізнатися про риб, що створюють гнізда під водою; про те, яка дбайлива мати у крокодилів; як зозулень бореться за життя в чужому гнізді і багато іншого. Експозиційні композиції оживляють фонограми із записами голосів птахів та тварин.

Комплексні музеї, до яких відносяться краєзнавчі, поєднують в собі декілька напрямів збору, колекціонування і вивчення експонатів. Краєзнавчі музеї складають найширшу мережу музейної культури і включають відділи історії, природи, декоративно-прикладного мистецтва, невеликі картинні галереї та ін. Прикладом є Ніжинський краєзнавчий музей ім. М. Спаського.

Меморіальні музеї присвячені видатним пам'ятникам архітектури, живої природи або видатним діячам історії, науки, освіти, культури.

Такі музеї В. О. Сухомлинського у Павлиші, М. Заньковецької в Заньках, Софії Русової в Олешні.

Функціями музею є науково-просвітницька, науково-дослідна, реставраційна діяльність та ін. Ці функції реалізуються через **різні види музейної діяльності: фондovu, експозиційну, екскурсійну тощо.**

Передусім музей покликаний збирати і зберігати культурно-історичні і природничо-наукові цінності. Накопичення музейних предметів відбувається в ході різних експедицій, придбання приватних колекцій і окремих предметів, в процесі вивчення архівних документів.

✚ Збір музейних предметів класифікують за типами музейних джерел: речові; образотворчі; писемні, а також документальні відео- і аудіоматеріали

Музейні	Музейні матеріали
Речові	Предмети побуту, декоративно-прикладного мистецтва, і продукції виробництва
Образотворчі	Живопис, різні види графіки, скульптура, фотографії,
Письмові	Рукописні і друкарські матеріали.
Документальні відео- і аудіоматеріали	Запис різноманітних шумів, виступів відомих діячів, майстрів мистецтв.

Музейні матеріали оформляються в тематичні експозиції.

У цілому виділяють **три основні принципи побудови музейної експозиції:**

- **принцип науковості:** будь-яка експозиція повинна будуватися на основі наукової концепції;

✓ **принцип предметності:** основу експозиції складають справжні предмети, які яскраво характеризують епоху, образ життя, діяльність людей тощо;

✓ **комунікативно-інформаційний принцип:** дизайн експозиції має бути таким, щоб інформація, що знаходиться в ній, легко сприймалася.

Наукова достовірність і вдало знайдена образна форма робить інформацію музею такою, що запам'ятовується і стимулює подальший самостійний пошук. Кожен музей, відповідно до свого профілю, здійснює комплектування музейних експозицій. Перш ніж будь-який предмет займе своє місце в експозиції, варто визначити його цінність з точки зору унікальності, типовості, естетичної і художньої цінності.

Результати досліджень фіксуються в каталогах, буклетах.

ОСНОВНІ ФОРМИ

НАУКОВО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МУЗЕЮ

Різні форми діяльності музею склалися в результаті систематичної дослідницької роботи. Передача інформації здійснюється через екскурсії, музейні заняття, індивідуальні завдання, тематичні вечори, музейні конкурси.

Провідною формою роботи в музеї – є екскурсія.

Оглядові екскурсії, як правило, мають за мету ознайомити з музейними експонатами.

Тематичні екскурсії можуть бути оглядовими, цілеспрямованими та узагальнюючими. Екскурсії цілеспрямовані мають за мету ознайомитися з окремим періодом і подією, напрямом в мистецтві.

Екскурсії, на яких даються характеристики періодам в розвитку культури, мистецтва, називаються **узагальнюючими**.

Цікавою формою ознайомлення дітей з експозиціями музею можна вважати **музейні заняття**. Заняття в музеї проводиться з метою засвоєння дітьми знань з певної теми. При цьому музейні предмети виступають як наочні джерела знань. У ході заняття вихователь широко використовує ігрові прийоми: уявні мандрівки в часі, ігри-імітації, ескізи речових джерел для наступного творчого їх відтворення і т.д. У рамках такого заняття можуть проводитися **музейні вікторини, конкурси**.

Слід зазначити, що музей є інтегрованим мистецтвом, що включає музику, хореографію, мову, образотворче мистецтво (декорації, бутафорію, костюми тощо). Тому доцільно використовувати театралізацію як узагальнююче заняття. Це дозволить закріпити матеріал у яскравій художній формі. Підготовка інсценівок стимулює пізнавальний інтерес дитини.

Музейні свята- це комплексна форма роботи, що включає елементи театралізації, екскурсії, музично-літературні композиції, вікторини і ін.

ШЛЯХИ ВЗАЄМОДІЇ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ, СІМ'Ї І МУЗЕЮ

Для того, щоб з'ясувати міру готовності вихователів дошкільних навчальних закладів, батьків до ведення спільної роботи з музеями, їм варто запропонувати анкету:

АНКЕТА:

1. Як часто Ви відвідуєте музей?
  - а) Намагаюся не пропускати цікавих виставок;
  - б) так, часто;
  - в) відвідую, але не часто;
  - г) дуже рідко;
  - д) зовсім не буваю.

2. Чи читаєте Ви літературу про музеї?
- а) Активно цікавлюся цією проблемою;
  - б) раніше мене хвилювало це питання;
  - в) читаю, коли зустрічаю таку літературу;
  - г) подібною літературою не цікавлюся;
  - д) не бачу в цьому сенсу.
3. Чи розповідаєте Ви дітям про музеї і їх призначення?
- а) Сама цікавлюся музейною культурою і намагаюся прищепити інтерес дітям;
  - б) досить часто;
  - в) інодіна заняттях;
  - г) дуже рідко;
  - д) немає.
4. Чи часто Ви відвідуєте музеї з дітьми?
- а) Намагаюся не пропускати нової виставки;
  - б) відвідую;
  - в) відвідую, коли це стоїть в плані виховної роботи;
  - г) дуже рідко;
  - д) не відвідую.
5. Яке місце, на вашу думку, займає екскурсія в музей в роботі з дітьми?
- а) Є інші форми;
  - б) одна з основних, але є і інші;
  - в) вважаю, що єдина форма роботи;
  - г) не знаю.
6. Чи залежить відвідування музею від близькості його місцезнаходження?
- а) Так, це грає основну роль;
  - б) це грає роль, але не головну;
  - в) усе залежить від ініціативи вихователя ,батьків;
  - г) не грає ніякої ролі.
7. Чи плануються Вами походи з дітьми в музей?
- а) Так, але в перспективному плані;
  - б) так, але іноді бувають і позапланові;
  - в) усе залежить від ініціативи батьків;
  - г) не плануються.
8. Як, на вашу думку, розміщують матеріал по експозиціям?

- а) за темами;
- б) за часом створення;
- в) за жанрами;
- г) за проблемами.

9. Як ви почнете роботу з підготовки до екскурсії з: (розставте цифри) :

- а) визначення теми екскурсії;
- б) вивчення експозиції;
- в) читання літератури про музей;
- г) самостійного попереднього відвідування;
- д) вибору певних експонатів.

10. Які прийоми включає демонстраційний метод?

- а) Показ з коментарями екскурсовода;
- б) пояснення і бесіда;
- в) показ і бесіда;
- г) створення ситуацій проблемно-пошукового характеру;
- д) експеримент.

11. Скільки предметів Ви візьмете для проведення екскурсії з дітьми?

- а) Не більше 4-5;
- б) не більше 1-2;
- в) 7-8;
- г) близько 10;

Д) 11-12.

12. Якщо дитина не зацікавилася екскурсією, Ваші дії:

- а) запропоную обіграти ситуацію;
- б) зацікавлю до відповідей на запитання;
- в) змодельюю проблемну ситуацію;
- г) зкоректую зміст екскурсії;
- д) зроблю зауваження;
- е) не звертатиму увагу, якщо це не заважає дітям.

13. Коли краще провести обмін враженнями про екскурсію?

- а) Безпосередньо після екскурсії;
- б) через 2-3 дні після проведення екскурсії;
- в) через 2-3 години після проведення екскурсії;
- г) через тиждень;
- д) через місяць.

а. Чи проводили Ви консультації з батьками про значення відвідування

музеїв?

- а) Так, вони вже відвідали музеї;
- б) так, але батьки ніяк не відреагували на це;
- в) немає, але планую;
- г) немає, на це бракує часу;
- д) немає, є важливіші теми для консультацій.

ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ З МИСТЕЦТВОМ ЗАСОБАМИ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Знайомство дітей з мистецтвом повинно починатися якомога раніше, а саме з дошкільного дитинства. Не випадково естетичне виховання розглядається Софією Русовою як розвиток здатності розуміти, сприймати, відчувати прекрасне у навколишньому світі і мистецтві. Тільки через мистецтво людина здатна не лише зрозуміти, але і «пережити досвід попередніх поколінь». «Головне – не прогавити в житті прекрасного» - Софія Русова.

Живопис, скульптура, графіка, архітектура збагачують і прикрашають наше життя. Щоб мистецтво досягало своєї мети, радувало нас, хвилювало, розширювало наші знання, потрібно уміти його бачити. Цьому має бути присвячена робота педагогів вже в дошкільній установі.

У нашому дошкільному навчальному закладі здійснюється системний підхід до вирішення освітніх і виховних завдань наступними шляхами :

- окультурення традицій і звичаїв рідного народу;
- використання розвиваючого і виховуючого потенціалу мистецтва для формування особистості малого українця;
- формування системи взаємин «Педагоги – діти – батьки», або «Садок і родина – сім'я єдина»;
- створення системи міні-музеїв в світлицях;
- відродження народних традицій і народної творчості через ознайомлення з декоративно-прикладним мистецтвом і фольклорним надбанням рідного краю, України;
- реалізацією напряму «Музейна педагогіка в ДНЗ.»

Пропозиції і рекомендації для педагогів щодо реалізації

програми «Музейна педагогіка в ДНЗ»

Звертаючись до нових освітніх технологій, необхідно в першу чергу думати про дитину. Остання сама може вибрати, чи хоче вона відвідувати музейчи ні, а педагоги зроблять усе, щоб їй було цікаво. Зустріч з добре знайомими предметами викликає у дитини радість пізнання, залишає позитивні

емоції. Відкриваючи нове, раніше невідоме, маленька людина також переживає позитивні емоції. Тому при зіткненні з оточуючим світом почуттів у неї відкривається духовне тепло, доброта і піднесеність почуттів.

Перш ніж почати роботу з музеєм, вихователь повинен зробити ряд важливих кроків.

1. Скласти конкретний план, включити в нього заходи, намічені в плані ДНЗ, визначити напрями роботи, які повинні відповідати досягненню головної мети, допомогти дитині увійти до чарівного світу мистецтва і полюбити його; посіяти в дитячу душу красу, емоційний інтерес, переживання від зустрічі з мистецтвом.

2. Вивчити експозиції музею, відібрати усе доступне, конкретне і необхідне дітям.

3. Глибше зануритися у світ мистецтва, збагатити свої знання, робити це постійно і тоді це буде духовною потребою.

4. Про музеї і мистецтво для дітей є багато спеціальної літератури. Рекомендується переглянути і зробити необхідні помітки (кожному педагогові індивідуально), виписки, цитати, але не обмежуватися цим: у розпорядженні педагога бібліотеки, візитки потрібних музеїв, енциклопедії, інтернет.

5. Відкриваючи дітям шлях залучення до духовних цінностей, використовувати відеозаписи, які дають уявлення про можливі напрями, ідеї в роботі з різними музеями: історико - краєзнавчими, художніми, історико-художніми і архітектурними ансамблями.

6. Викликати у дітей радість від зустрічі з прекрасним, торкнутися дитячої уяви, ще не спотвореної різними сторонніми факторами. Виховання творчого сприйняття мистецтва дає дітям здатність не лише особливо відчувати, але і нести щедро цю здібність в різні сфери дитячої діяльності (гру, конструювання, образотворчу діяльність, художню працю та ін.).

7. Донести до розуму і серця наших маленьких вихованців живе джерело художньої творчості кращих майстрів рідного краю, України, створюючи умови спілкування з мистецтвом не лише в музеях, але і в самій дошкільній установі. Дати дитині наблизитися і інтуїтивно проникнути в глибину змісту іграшки, предмета, речі і т.д., нехай навіть найменші зіткнуться з народною іграшкою, свищиком, горнятком - першоджерелом художнього твору; зразки справжнього мистецтва покладуть початок створення у вашій установі міні-музеїв.

8. Міні-музей буде тим освітнім середовищем мистецтва, де навчання стане носити творчий, розвивальний, виховний характер. Емоційне відношення дитини до предметів мистецтва підкріпити можливістю творчо виразити своє

сприйняття в процесі діяльності (малювання, ліплення, розпис, художня праця, моделювання, макетування та ін.)

9. У довільних бесідах варто надати дітям можливість висловити свої враження. Нехай словами, жестами, малюнком відтворюють діти будь-які дрібниці, які вразили їх у музеї, а потім на наступних заняттях доповнюють подробицями цікавинками.

10. Свята, розваги, музично-літературні заняття в музеях, де діти - учасники дійства, - найефективніші за силою дії. Діти занурюються в атмосферу часу, особливості епохи, костюмів, декорацій.

Розробляючи пропозиції та рекомендації, ми ставили за мету знайти нові форми і методи роботи з дітьми з музейної педагогіки, **які мають такі ознаки:**

- 1. нетрадиційність, нестандартність;*
- 2. визначення бажання дитини в грі, надання можливості рухатися, включення драматургічних і театралізованих форм;*
- 3. можливість виділення методів дослідно-пошукової діяльності для кожної дитини;*
- 4. тісний зв'язок навчально-виховної роботи з практичною діяльністю дітей через ліплення, аплікацію, малювання, макетування, моделювання;*
- 5 інтеграція різних видів мистецтв.*

МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА В РОЗВИТКУ ТА СТАНОВЛЕННІ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА

Головна мета роботи педагогічного колективу дошкільного навчального закладу - виховання культурної високорозвиненої творчої особистості, здатної сприймати, цінувати, втілювати у своєму житті і житті соціуму принципів добра, краси, любові. Досягти цього можливо при створенні розвивального, естетичною, художнього середовища.

Саме у садочку діти отримують перші відомості про оточуюче середовище, ази виховання поваги до свого рідного краю, міста, Батьківщини, дізнаються багато нового і цікавого про її минуле та сьогодення, знайомляться з майстрами, що створюють красу: художниками, скульпторами, вишивальницями, лялькарями, музикантами, акторами і тощо.

Тому надзвичайно важливо в цей період сформувати навколо дитини сприятливе середовище для розвитку естетичного ставлення, до побаченого; підготувати дошкільника не стільки інформаційно, скільки емоційно до сприйняття будь – якого твору мистецтва.

Так, перед педагогічним колективом виникло завдання налагодити зв'язки з майстрами народно-прикладного мистецтва, відкрити для дітей двері музеїв міста.

З цією метою були опрацьовані цікаві надбання музейної педагогіки, вивчені матеріали, експозиції музеїв міста, налагоджено співробітництво з Краєзнавчим музеєм ім. І. Спаського, музеєм «Поштова станція», художнім відділом музею, картинною галереєю при НДУ ім. М.В.Гоголя, музеєм рідкісної книги.

У нас є записи екскурсії до музею М. Заньковецької, що в селі Заньки Ніжинського району, Державного меморіально-педагогічного музею В.О. Сухомлинського, музею – садиби С. Ф. Русової, що в Олешні Ріпкінського району.

Творча група «Джерельна криниця» провели велику пошукову роботу по виявленню майстрів, художників, поетів рідного краю і т.д.

Головна заслуга нашого педагогічного колективу заключається в тому, що нам вдалося встановити міцні і дружні контакти з Державним педагогічно – меморіальним музеєм В.О. Сухомлинського, що знаходиться в селі Павлиші Кіровоградської області. Добрі слова хочеться сказати на адресу директора музею, прекрасної людини З.Ю. Ткаченко. Спільна робота з музеєм надає безперечно значну допомогу у вивченні спадщини Великого Добротворця – В.О. Сухомлинського.

Як доказ усього – створений міні – музей В.О. Сухомлинського в методичному кабінеті дошкільного навчального закладу. Тут дорогі серцю фотосвітлини, листи, книги, сувеніри маленьких сухомлинців. І як результат роботи – наші педагоги, батьки, діти на сьогодні знають глибоко спадщину Великого педагога, люблять його дитячі твори, мають всі книги в міні-музеї, що написав Сухомлинський дітям. Творчою групою «Джерельна криниця» створено практичний посібник для педагогів, батьків, дітей «47 стежинок формування краси і людських стосунків», що друкувався у Всеукраїнському часописі «Дитячий садок».

У міні-музеї є книги, фотосвітлини подаровані донькою В. О. Сухомлинського академіком АПН О.В. Сухомлинською і вітальна телеграма з нагоди 90-річчя Добротворця, є відеорепортаж про спільні зустрічі педагогів і працівників музею та школи В.О. Сухомлинського.

Є в методичному кабінеті безцінні матеріали про С.Ф. Русову, на основі яких був створений міні-музей Великої землячки. Це ксерокопії її видань, цікаві статті, листи, відеоматеріали про спільні заходи з ДНЗ м. Києва, Прилук, Славутича, що носить ім'я Софії. Від недавня в ДНЗ побував Президент Благодійного фонду С. Ф. Русової – І.П. Чаус. Він став справжнім другом дітей,

помічником і спонсором нашого дитячого садка, про це свідчать публікації, відеоматеріали.

Члени творчої групи «Джерельна криниця» прийшли до висновку, що предмети народної творчості цікаві і зрозумілі дитині. Пізнаючи нове, незвичайне, дошкільники, як правило, залучають до сфери своїх інтересів найрідніших: батьків, сестер, братів, бабусь, дідусів і т.д.. Так поступово в нашому дошкільному навчальному закладі створюються свої власні колекції справжніх предметів народного побуту, речей з "бабусиної скрині", світлин, виробів народно-художніх промислів Чернігівщини, Полтавщини, Сумщини.

На сьогодні в дитячому саду представлені експозиції, що ілюструють особливості етнографії різних куточків нашої місцевості. Збираються колекції «Ляльки наших бабусь», «Іграшки –забави», «Український костюм», «Рушники – то моєї матусі роки», «Подаруй мені мамо хустину», «Ляльки-мотанки».

Діє картинна галерея репродукції картин народної художниці Катерини Білокур, місцевого художника П. Й. Паладіча, художника – баталіста М.С.Самокиша, світлин і робіт про Марка Бернеса.

Виставки відомих художників, художників-краян завжди під пильною увагою вихователів і батьківської родини.

Така можливість максимально наблизити умовну ситуацію до реальної, від заняття до заняття сприяє розвитку фантазії і уяви дитини, підводячи її до сприйняття художніх якостей предмету; вчить порівнювати предмети, виділяти їх відмінні ознаки, красу, декоративність і легко переходити до психологічних характеристик персонажів в казках або в народній іграшці і т. д.

Робота з дітьми передбачає обов'язкове використання усної народної творчості, малих форм музичного фольклору, включаючи проведення традиційних народних свят («Свято Великодня», «Масляної», «Андріївських вечорниць», «Івана Купала», «Яблучного спасу» і Покровського ярмарку).

Активно беручи участь у святкових діях, проживаючи їх емоційно, колективно, дошкільники залучаються до різноманітних сторін громадського життя, культури, мови свого народу. У святкових обрядах активно задіяні художні предмети, слово, ритм, музика, спів; панує шанобливе ставлення до праці, майстерність людських рук, перемоги краси і добра. Усе це є невичерпним джерелом морального, пізнавального розвитку малого українця.

Досвід показує, що найбільш вдалі і цікаві для дітей заняття, які будуються як багатовидові, інтегровані, домінуючі, передбачають:

- цікаву розповідь вихователя;
- демонстрацію музейного експоната, ілюстрацій, репродукцій, фотосвітлин, необхідних під час бесіди;
- ігри, або елементи гри, пластичного руху, своєрідної театралізації;

- обігрування обрядів і традиційних свят;
- прослуховування творів музичного фольклору і фрагментів класичної музики.

Часто на заняттях народжується ціле дійство. Наприклад, на заняттях, присвячених українській вишивці, діти допомагають бабусі Антоніні складати візерунок до майбутнього рушника, вчаться майстерно вправляти голкою. Праця поєднується із задоволенням і грою.

До кінця дошкільного дитинства діти опановують основи музейної культури: вони уміють слухати, бувають природні і розкуті в діалогах, прекрасно спілкуються.

Діти готові до відвідування музею будь-якого профілю. Здатні сприймати, співпереживати, вивчати будь-який вид мистецтва. Через знайомство і досягнення рідної культури стають підготовленішими для того, щоб увійти до культури загальнолюдської.

Наш педагогічний колектив ставить перед собою мету розробити нову форму роботи з дітьми, поєднавши воедино пізнавальний, естетичний і фізичний блоки розвитку дошкільників.

У пошуках практичних відповідей на питання, чи можна повсякденне життя дітей наповнити творчою радістю і як краще це зробити, ми намагаємося інтегрувати різні напрями роботи нашого дитячого садка на матеріалі однієї теми нетривіальної, емоційної, такою, що несе масу нового і незвіданого.

На один - два тижні садочок «занурюється» в захоплюючу атмосферу: діти говорять, малюють, ліплять, порівнюють, експериментують, грають, танцюють, а потім свято...

І наприкінці хочеться сказати про те, що наші вихованці - постійні учасники найцікавіших конкурсів не лише міського, але і обласного масштабу («Від роду до народу»).

НАВІЩО ПОТРІБНІ МУЗЕЇ?

Прекрасна професія – вихователь дитячого садка. Його призначення - поєднувати минуле і майбутнє через сьогодні, збагачуючи особу вихованця духовною спадщиною минулого. Ми передаємо разом з дитиною в майбутнє культуру, надбання минувшини. Саме тому так важливо, щоб вже в дошкільному дитинстві дитина дізналася про те, що на світі існує мистецтво, що у нього багато різних сторін, форм і жанрів і воно має величезну, унікальну можливість розповідати про те, що думала, що відчувала людина, яка писала цю та іншу картину, вигадувала, творила цю мелодію, складала, гаптувала візерунок і т. д.

"Навіщо потрібні музеї"? - запитуємо ми дітей, коли вони вже мають деякий досвід їх відвідування. Питання не просте навіть для дорослого, а вже маленьку людину він примушує особливо замислитися. Варіантів відповіді може бути декілька:

- музеї потрібні, щоб до них ходити;
- щоб можна було побачити різні картини, які художники малювали, яким раніше було наше рідне місто;
- щоб старі речі, які зараз вже не потрібні, можна було б побачити, дізнатися, чим раніше люди користувалися в побуті;
- збирають різні красиві картини ;
- Таким чином, призначення музеїв як сховища і популяризатора витворів мистецтва старші дошкільники розуміють правильно. Практично усі вони із задоволенням відвідують музеї. Дитячий потяг до знань, до незвіданого кличе до відкриттів, проте досить часто інтерес швидко згасає. Є діти, яким нудно в музеї, предмети мистецтва сприймаються ними поверхнево, не примушують замислитися, порадіти зустрічі з прекрасним.

Саме тому так гостро постало завдання про втілення в навчально-виховний процес дошкільного навчального закладу музейної педагогіки.

Путівник для тих, хто робить перші кроки в музейну педагогіку

Наш час мінливий, більш плінний, стрімкий, ніж будь-яка епоха в усій історії людства. Прискорилося все - темп збору наукових даних, винахідницька активність, швидкість вироблення нових технологічних рішень, процеси трансформації психологічної реальності. Стрімке прискорення життя, нестабільність можуть привести до збільшення руйнівних тенденцій, що ми часто спостерігаємо в громадському і особистому житті. У цих умовах величезна відповідальність лягає на тих, хто причетний до справи виховання

підростаючих поколінь. Якою ж має бути сучасна освіта? Відповідь очевидна: необхідно навчити людей бути креативними, саме в тому розумінні, щоб вони були не лише готові прийняти нове, уміли імпровізувати, але і мали творчу спрямованість особистості. Вони повинні не боятися змін, уміти зберігати спокій в бурхливій течії нового і по можливості перетворювати, змінювати світ на кращий, зберігати те, що створено культурою, цінувати результати досягнень людської цивілізації.

Сьогодні освіту ні в якому разі не можна розглядати тільки як процес засвоєння знань, учені і практики визначають його як процес становлення характеру, як процес особистісного розвитку. У Законі України «Про освіту» визначені загальні вимоги до змісту освіти: «Зміст освіти є одним з чинників економічного і соціального прогресу суспільства і повинно бути орієнтовано на забезпечення самовизначення особистості, створення умов для її самореалізації». Мета освіти конкретизована в концепції її модернізації.

Суспільству, що «розвивається, потрібні сучасні, освічені, моральні, заповзятливі люди, які можуть самостійно приймати відповідальні рішення в ситуації вибору, прогнозуючи їх можливі наслідки, здатні до співпраці, відрізняються мобільністю, динамізмом, конструктивністю, мають розвинене почуття відповідальності за долю країни» (Концепція модернізації освіти).

На межі тисячоліть активізувалася педагогічна робота з розвитку креативності, творчого мислення. Створюються умови для розвитку творчих здібностей, розробляються учбові програми, збагачується предметне середовище.

Період дошкільного дитинства є сензитивним у формуванні творчої спрямованості особистості (Л. С. Виготський, А. Н. Леонтьєв, Л. А. Венгер,

Н. А. Ветлугина А. Люблінська та ін.). Н. С. Лейтес вказує, що належність до творчості є вищим проявом активності людини. Творчості сприяють такі якості, як спостережливість, легкість до комбінування які зберігають у пам'яті інформацію, готовність до вольової напруги і багато інших психологічних характеристик.

Американський психолог Е. Фромм пропонує наступне визначення поняття креативності :«Це здатність дивуватися і пізнавати, уміння знаходити рішення в нестандартних ситуаціях, це націлення на відкриття нового і здатність до глибокого усвідомлення свого досвіду».

В. С. Шубинський приводить перелік якостей творчої особистості, серед яких важливе місце займають: уміння бачити незвичайне в звичайному, повному поглянути на звичне, уміння бачити невідповідність, почуття нового.

Творчий потенціал, найуспішніше формується в діяльності, що визначає інтереси, відношення до дійсності і особливості взаємин з оточенням. Відомо, що розвиток здібностей починається з пробудження і зміцнення стійких спеціальних інтересів, які надалі переходять в схильність, що проявляється в переважному виборі певних важливих занять, а потім в потребу в відповідній діяльності. Пробудити потребу - це означає «завести» механізм формування здібностей. Емоційна неординарність, велика потреба в нових враженнях, в прагненні активно пробувати, перетворювати, винаходити, легкість виникнення нових образів, незвичайних суджень - ці і інші характеристики дітей дошкільного віку створюють великі можливості для розвитку психіки в цілому, і креативності зокрема. Здивування відіграє роль мотиву в діяльності уяви. Воно представляє собою стимул до організації уваги і звільняє приховану енергію внутрішнього враження, що переходить від споглядання до осмислення, потім до дії. Здивування, уміння бачити незвичайне в звичайному, спостережливість, зустріч з «дивом» - усе це відбувається в процесі колекціонування. Академік І. П. Павлов позитивно відзивався про колекціонування, кажучи, що воно привчає людину до акуратності, посидючості, кропіткої роботи з матеріалом, - словом, виховує якості, потрібні для дослідницької роботи в будь-якій галузі науки і виробництва.

Впродовж років в ході експериментальної діяльності, яка проводилася в дошкільній установі № 13 м. Ніжина, починаючи зясельної групи, ми апробували таку форму пізнавальної діяльності як колекціонування. Нас зацікавило питання, які педагогічні завдання вирішуються в цьому напрямку роботи?

Творчий потенціал дитини визначають такі сторони особистості, як інтелектуальна, морально-вольова, емоційна, дієво-практична, які на наш погляд інтенсивно розвиваються в процесі колекціонування. На основі аналізу практичної діяльності дошкільних установ, ми дійшли висновку, що цей вид діяльності недостатньо використовується педагогами.

У нашій практиці ми прагнули також дізнатися, як розуміють вихователі суть колекціонування. Більшість вважали, що колекціонування, як форма пізнавальної діяльності не має ефективності. Цей погляд пояснюється ще і тим, що педагоги не упевнені в можливості створення колекції в групі із-за труднощів фінансового плану.

Педагогами також недооцінюються виховні можливості колекціонування; не рахується, що цей вид діяльності може розвивати творчу активність. Крім того, відсутні конкретні методичні рекомендації, які могли б допомогти

вихователю організувати діяльність дітей з колекціонування.

Колекціонування розширює кругозір дітей, розвиває їх пізнавальну активність. Сприйняття предметів колекцій тіснопов'язано з почуттями і емоціями дітей. Предмети колекції надають своєрідність ігровій, мовній і художній творчості (персонажі дають ідею, образи, сюжет, активізують наявні знання, досвід, надають спрямованість творчим інтересам).

У процесі колекціонування розвиваються здібності дитини, що є сходинками до творчості: пізнавальні психологічні процеси (увага, пам'ять, гнучкість і нестандартність мислення), уміння - спостерігати, порівнювати, аналізувати, узагальнювати, виділяти головне; володіння умінням пошуку аналогів, комбінування, реконструювання.

Зрозуміло, процесом колекціонування потрібно управляти. Істинне і корисне колекціонування починається з систематизації і вивчення зібраного, воно розширює кругозір, поглиблює знання, привчає до посидючості і акуратності, дає навички пізнавальної діяльності. З колекціонування часто починається залучення дитини до світу маленьких таємниць, їх відкриттів. Стійкість такого допитливого відношення дитини до колекціонування залежить від того, культивують дорослі це відношення до збирання або гасять його своїм зневажливим відношенням. Але якщо батьки, вихователі підтримують інтереси дитини, якщо направляють пізнавальну діяльність дитини, то формуються цінні риси особистості - допитливість, спостережливість. Ці якості особистості надають активності дитини чітку пізнавальну спрямованість. У процесі формування у дошкільників пізнавального відношення до того, що оточує, розкриваються деякі сторони самих пізнавальних інтересів, в яких виражена єдність інтелектуального і емоційного відношення людини до предметів дійсності.

У процесі колекціонування відзначається яскраво виражений інтерес в глибоко емоційному відношенні до того, що оточує. Людина, яка цікавиться, задовольняється пізнанням об'єкту, і чим більше вона його пізнає, тим сильніше росте її інтерес. Зростання інтересу безмежне. Інтерес має величезне прогресивне значення в розвитку творчої особистості. Інтерес дитини до будь якого об'єкту сприяє виникненню бажання більше дізнатися про нього. Уважне відношення дорослих до захоплень дітей, підтримка і їх розвиток - неодмінна умова становлення пізнавальної активності дитини.

Ініціатива створення колекції в групі дитячого садка частіше всього належить педагогові, який ненав'язливо розповідає дітям про колекцію, пропонує дітям влаштувати в групі виставку предметів, іграшок, зважаючи на

думку дітей. Поступово поповнюючи колекцію новими експонатами, підтримує інтерес дітей до збирання. В той же час педагог має бути уважним до інтересів дітей, іноді індивідуальний інтерес дитини можезацікавити групу дітей, якщо педагог трохи уважний, викликати цікавість до створення власної колекції

Щоб колекціонування стало цікавою і корисною справою неоціненна допомога батьків: зробити ящик для монет, альбом для марок, разом з дітьми завести картотеку на кожен експонат, пошукати в книгах, словниках, енциклопедіях, сходити в музей за консультацією. Результати дослідження, проведеного з метою вивчення відношення батьків до цього виду пізнавальної діяльності показали, що більшість батьків позитивно відносяться до колекціонування, в 56% сімей захоплювалися колекціонуванням бабусі і дідусі (колекціонуючи значки, марки, листівки, старовинні монети, серветки і т. ін.). 41% від загальної кількості опитаних нині займаються колекціонуванням. У більшості сімей, що позитивно відносяться до колекціонування, діти також захоплюються збиранням предметів. Зміст дитячих колекцій відповідає духу сучасності: моделі автомобілів, фішки, наклейки, кіндер-сюрпризи, хоча потрібно відмітити, що збереглися і передаються традиції - монети, календарики, значки і т. ін. У 63% сімей батьки активно заохочують захоплення дитини; у 44% - допомагають у виборі колекції, в 30% - активно залучають рідних, друзів, влаштовують виставки, створюють доброзичливу атмосферу.

За результатами анкетування батьків нами визначено різне відношення до колекціонування (істотне, задовільне і обмежене). При істотному відношенні батьки проявляютьцікавість до захоплень дитини, заохочують їх, допомагають у виборі колекції, створюють доброзичливу атмосферу творчого пошуку, організовують покази, виставки колекцій для друзів. У таких сім'ях колекціонуванням, як правило, займалися бабусі, дідусі, батьки. Це люди творчі, захоплені, активні. Доля таких сімей у процесі нашого анкетування складає 37%.

Задовільна роль сім'ї виражається втому, що батьки частково цікавляться захопленням дитини, іноді допомагають їй, коли дозволяє час і матеріальні засоби.Їх позиція «не заважати» або «чим би дитя не тішилося, аби ...», іноді вони створюють показ колекцій. У таких сім'ях хтось в дитинстві або в теперішній час займається колекціонуванням. У нашому дослідженні виявлено 33% таких сімей.

Обмежене відношення в розвитку і підтримці інтересів дітей до колекціонування виявили 30% опитаних батьків. Вони не виявляють цікавості до захоплень дитини, не втручаються в цей процес, не заохочують, не допомагають, і навіть висміюють захоплення дитини, вважаючи

колекціонування порожнім проведенням часу.

Завдання педагогів і психолога нашого ДНЗ допомогти батькам усвідомити, що колекціонування - справа надзвичайно захоплююча, але в той же час серйозна, кропітка і складна.

Показником результативності проведеної роботи може вважатись активна діяльна участь батьків в організації і поповненні колекцій, які вихователі разом з дітьми збирають в групах. Це захоплення захопило усіх.

Досвід роботи нашого дитячого садка показав, що у дітей навіть ясельної групи відзначається стійкий інтерес до колекції іграшок, діти вже з 3-4 років із задоволенням розглядають предмети колекції, доповнюють новими предметами. Інтерес дітей в цьому віці нестійкий, іноді пропадає, і від вихователя залежить стійкість пізнавального інтересу. Педагог включає персонажа колекції в ігрові ситуації, заняття, художню діяльність. Наприклад, діти конструюють «барлоги» для ведмедиків, або влаштовують «зоопарк», скачки коней. Найцікавіше проходять сюжетні ігри «Виставка» або «Музей», де діти виконують ролі касирів, екскурсоводів, організаторів, особливо коли у гості приходять діти з інших груп. Наші спостереження за дитячими іграми показали: діти, використовуючи персонажів колекції, розігрують ігри-драматизації, режисерські ігри: «Тигрова сім'я», «Три ведмеді», «Кицин дім» та ін. У старших групах колекції використовуються для розвитку мови, діти досить добре володіють мовою, переказом, вільно використовують персонажів, предмети колекціонування як основу для побудови творчих оповідань.

Важливою рисою роботи колекціонуванню можна рахувати його інтегрованість, так як, зв'язок із заняттями формування елементарних математичних уявлень, образотворчою діяльністю, пізнанням навколишнього світу, екологічним вихованням. У процесі колекціонування спочатку відбувається процес накопичення знань, далі отримувана інформація систематизується, і формується готовність до осмислення навколишнього світу.

Робота, що проводиться педагогами, сприяє розвитку таких важливих складових якостей творчого потенціалу, як допитливість і пізнавальна активність.

Е. М. Бурно пише про терапевтичний вплив колекціонування: «У виборі предмета колекції (що стану колекціонувати?) криється терапевтичний «механізм» з'ясування, уточнення духовної індивідуальності особистості» Причому, автор підкреслює, що завдання цього виду діяльності не в тому, щоб, збираючи, наприклад, колекцію каменів, зробитися геологом-аматором, а збираючи репродукції картин, - стати мистецтвознавцем. Завдання в тому, щоб

знайти, уточнити, пізнати себе, свою особливість завдяки близьким душі предметам колекції, своєму особливому образу колекціонування. Розглядаючи колекцію, згадуючи тих, хто подарував, за яких обставин були придбані ті або інші екземпляри, оживають зв'язки з людьми, з минулим. Терапія творчим колекціонуванням, природно, з'єднується з терапією спілкуванням з природою, наукою (колекції каменів, комах і т. д.), з терапією мистецтвом (марки, листівки із зображенням картин художників, художній посуд тощо), літературою (марки, листівки з портретами-письменників, поетів). Альбоми колекцій можуть виразно коротко розповісти значками, марками, листівками про зміни в житті країни, світу.

Психологи виділяють різні типи колекціонерів: «Колекціонер-естет», «колекціонер - збирач рідкостей», « мислячий колекціонер», для якого головне, - духовний роздум з приводу предметів колекції.

Якщо ми хочемо використовувати колекціонування з метою терапії, дітей необхідно учити розкладати, розставляти перед собою у важку годину предмети колекцій (листівки, марки, іграшки, фантики і т. д.), які пом'якшують, прояснюють душу.

Що колекціонувати?

Що ж краще всього колекціонувати в дитячому садочку? Зробити вибір не завжди просто, головне, щоб співниками у виборі були діти. Можливо, спочатку ви збиратимете декілька різних колекцій, і лише потім, коли інтерес до якого-небудь виду предметів стане домінуючим, ви визначитеся з остаточним вибором. Причому, одним подобається збирати різноманітні речі, інші спеціалізуються на чому-небудь одному. У вас може бути загальна колекція на групу, або ж декілька колекцій (добре врахувати інтереси різних груп дітей, мати колекції для хлопчиків, дівчаток...). Збираючи колекцію, діти стануть уважніші до дрібниць і дізнаються про прості речі найбільше, ніж інші люди. Як правило, інтерес поступово захоплює дітей, і вони починають індивідуальне колекціонування будинку. Роль вихователя в цьому випадку полягає в підтримці інтересу до колекціонування - знайдіть можливість влаштувати презентацію або виставку приватної колекції дитини в групі.

У молодших групах дитячого садка дітей найчастіше притягують іграшки тварин (зайчики, ведмедики, собаки і т. ін.). У більше старшому віці дітей притягують фігурки динозаврів, моделі автомобілів, листівки, значки, марки тощо. В одній з груп нашого дитячого садка одним із героїв колекції стала Баба Яга.

Розвиваючий ефект дає збирання гербаріїв: дітям потрібно дати уявлення про те, що ми засушуємо листя і квіти, щоб зберегти їх красу і милуватися в зимовий час, якщо правильно зрізати квітку, то корінь залишиться неушкодженим і наступного року дасть життя новим кольорам. Збирати цікаво також пташине пір'я, черепашки, камінчики (в цьому випадку особливо важливо дотримуватись правил гігієни - ці предмети треба промивати в теплій воді з милом).

Завжди представляють інтерес для дітей речі, які нічого не коштують, - фантики від шоколаду і цукерок. Збирати їх буває захоплююче, важливо вибрати цікаву тему, наприклад діти однієї з груп нашого дитячого саду збирали фантики на теми казок (українські народні, зарубіжні, сучасні, авторські казки). Окрему колекцію можна скласти зі святкових обгортки, наклейок, листівок, наприклад, якими різними можуть бути Діди Морози, або Великодні малюнки.

Педагогічну цінність можуть представляти і епізодичні колекції-виставки: предметів побуту (посуду, взуття, прикрас та ін.) Для таких виставок на тимчасове користування предмети можуть принести і батьки вихованців, і колеги. Запропонувати дітям і батькам організувати виставку авторучок, але, щоб «ручка могла потрапити на виставку», вона повинна «попрацювати письменником», так як діти придумують казку, розповідь, історію про цю ручку, ілюструють її, створюючи таким чином книгу про авторучки; головним уборам - ось де простір для дитячих фантазій, розвитку мислення (класифікація, знайомство з властивостями матеріалів, проникнення в історію предмета тощо).

Великий інтерес у дітей викликають виставки взуття, одягу, улюблених іграшок, книг та інших предметів та речей побуту. Розвитку самосвідомості дитини сприяють виставки особистих колекцій, які вона збирає удома.

Міні – музеї в методичному кабінеті, що присвячені педагогічній спадщині С.Русової (ім'я якої носить наш дошкільний заклад) та В.Сухомлинського (з педагогічним меморіальним музеєм якого при Павлишській школі налагоджена багаторічна співпраця), де можна побачити портрети, листування, книги, користується популярністю, як у дітей, так і співробітників. Тут часто проводяться заняття з дітьми.

Зберігання колекції

У групі потрібно визначити місце для зберігання колекції, вона повинна бути доступна для дітей, щоб у будь-який момент дитина мала можливість помилуватися предметами. Листівки, фантики добре зберігати в невеликих

альбомах для фотографій. Для дрібних предметів підійдуть коробки з-під цукерок або взуття. Іграшки можна розташувати на поличках або в шафі (у групі або спальній кімнаті).

Поводження з колекцією

При організації роботи з колекціонування необхідно сформувати у дітей дбайливе відношення до колекції.

Разом з дітьми обговорите правила поведження з предметами колекції. Діти повинні розуміти, що це не звичайні іграшки, а експонати колекції, які потрібно розглядати, милуватися ними, і в той же час не можна робити їх недоторканими, тоді діти втратять до них інтерес. Педагогові необхідно подумати, як організувати взаємодію дітей з предметами колекції. Вони повинні мати можливість не лише розглядати, але і перебирати речі, по-своєму їх розташовувати.

Використання колекціонування у виховній роботі з дітьми

«Дитинство - найважливіший період людського життя, не підготовка до майбутнього життя, а справжнє, яскраве, самобутнє, неповторне життя. І від того, як пройшло дитинство, хто вів дитину за руку в дитячі роки, що увійшло до його розуму і серця з оточуючого світу, - від цього у вирішальній мірі залежить, якою, людиною стане сьогоднішній малюк.»

Сухомлинський В. О.

Гуманістична спрямованість педагогічного процесу, проголошена в усіх сучасних програмах, концепціях виховання і навчання, включає особливість залучення дитини в цей процес: дитина в ньому ініціативна і самостійна; заохочується її допитливість; вона відносно вільна у виборі змісту і форм роботи. Відносність вибору обумовлена протиріччями при організації виховної роботи в дитячому садку між бажанням надавати дітям свободу самовизначення, ініціативи, з одного боку, і необхідністю реалізовувати програму і виконувати методичні рекомендації, утілювати в життя зміст навчально-методичних комплектів, з іншого. Одним із шляхів вирішення цього протиріччя може бути інтегрований підхід в організації роботи дитячого садка. Відомо, що дошкільна освіта покликана забезпечити створення основного фундаменту розвитку дитини, тому основний акцент повинен робитися на інтеграцію предметних галузей знань. Інтегрований підхід до організації освітньо - виховної роботи в дошкільних установах декларується практично в усіх програмах виховання і навчання і розробляється багатьма фахівцями.

Побудова педагогічного процесу на основі колекцій дозволяє інтегрувати різні освітні сфери.

З використанням предметів колекцій нами проводяться інтегровані заняття, завданнями яких є:

- ✓ розвиток творчої спрямованості, пізнавальної активності, креативного потенціалу особистості;
- ✓ формування інтересу до експонатів колекцій, виховання дбайливого відношення до предметів;
- ✓ виховання у дітей прагнення передати красу, зберегти ті предмети і явища, які їм сподобалися.

Саме тому, пропоновані нами в цій збірці конспекти занять, описи ігор, є орієнтовними для використання експонатів колекції в різних видах діяльності. Так, наприклад, колекція може використовуватися в якості розвивального мовного середовища, сприяючого рішенню наступних завдань:

- ✓ розширювати уявлення дітей про різноманіття навколишнього світу, пропонуючи для розгляду експонати колекцій і виставок;
- ✓ заохочувати спроби дітей за власною ініціативою розповідати про предмет колекції (можна створити книгу дитячих розповідей з ілюстраціями про експонати: «Я люблю свою конячку», «Історії Мауса і Котауса», «Казки з хатинки на курячих ніжках», «Про що розповідають значки», «Солодкі, історії» (оповідання придумані по малюнках цукеркових фантиків), «Смугасті історії або пригоди тигренят» та ін.);
- ✓ сприяти перетворенню висловлювань дитини на розповідь, його повторенню для інших дітей і дорослих (в ролі екскурсоводів);
- ✓ здійснювати словникову роботу, розширюючи і уточнюючи знання дітей про того, що оточує, збагачувати мовний словник іменниками, що означають предмети з побутового оточення, прикметниками, що характеризують властивості і якості предметів (наприклад, предмети колекції - собаки, коні, корови - зроблені з різних матеріалів: тканини, хутра, пластмаси, дерева, металу, скла, фарфору, паперу і т. д.);
- ✓ удосконалювати уміння погоджувати слова в пропозиціях: іменники з числівниками, прикметники з іменниками;
- ✓ знайомити із способами творення слів, вправляти в створенні однокорінних слів (ведмідь - ведмедиця - ведмежатко - ведмежий).

У процесі сприйняття предметів колекції у дітей розвиваються розумові операції: аналіз, порівняння, уподібнення (на що схоже), встановлення схожості і відмінності предметів і їх частин, виділення загального і одиничного, характерних ознак, узагальнення.

При формуванні елементарних математичних уявлень у вільній діяльності діти можуть закріплювати уявлення про величину, розкладаючи

предмети різної величини (висоти, довжини, і т. ін.) у зростаючому або зменшувальному порядку; пояснюючи, в якому порядку розташовані предмети.

У вихователів іноді виникає питання: Як часто проводяться заняття з використанням колекції? Відповідь на це питання вам допоможе знайти власна інтуїція, ваше розуміння дітей, стійкість їх інтересів. Спостерігаючи за діяльністю дітей, ви відчуєте, коли слід тимчасово прибрати колекцію з поля зору дітей, коли, навпаки, звернути увагу до колекції. Це може бути організація сюжетно-рольової гри «Виставка», в процесі підготовки до якої активізується пізнавальний інтерес до експонатів, змінюється місцезрештування, готується виставка малюнків, виготовляються афіші, запрошення, придумуються оповідання тощо.

Можливий і такий варіант залучення інтересу до колекції: «Відправка тигрів у теплі країни»: з взуттєвих коробок діти майструють вагони потягу, сортують і укладають в них тигрів (класифікація може бути за розміром, за матеріалом виготовлення), відправляють у теплі країни. Коли прийде час «повертатися тиграм», проводиться робота зознайомлення з природними умовами теплих країн, тваринами, рослинами. Спочатку вихователь знайомить дітей, показуючи ілюстрації, відеофільми, використовуючи глобус, географічну карту. З метою закріплення вражень і уявлень дітям пропонується придумати оповідання від імені «мандрівника-тигра».

Колекціонування, як засіб особистісного розвитку дитини, можна успішно використовувати у процесі вивчення різних тем тижня, оскільки використання експонатів колекцій дозволяє вирішувати різноманітний комплекс виховних, розвивальних і навчальних завдань з теми, що вивчається.

Приклад планування роботи з використанням колекції в дошкільному навчальному закладі

Пізнавальна діяльність	Продуктивно-художня діяльність	Ігрова діяльність
<p>Розгляд експонатів колекції. Порівняння предметів колекції.</p> <p>Класифікація за матеріалом.</p> <p>Мовна діяльність (складання описових,</p>	<p>Образотворча діяльність: малювання, ліплення, аплікація.</p> <p>Виготовлення атрибутів для гри «Музей», «Виставка» - афіші, квитки.</p>	<p>Дидактичні ігри: «Що змінилося», «Знайди такий же», «Чим пов'язані», «Чим раніше був»,</p> <p>Сюжетно-рольові гри: «Музей»,</p>

творчих оповідань). Художня література(читання, заучування).		«Виставка», «Майстерня» «Зоопарк» та інші. Рухливі ігри.
---	--	---

**Перспективний план освітньо-виховних заходів
„Світ малого українця”
у міні-музеях дошкільного навчального закладу**

Терміни	Тема	Місце роботи	Зміст роботи
Вересень	Опішнянська іграшка	Відвідування міні-музею «Бабусяна світлиця».	Знайомство дітей з опішнянськими іграшками, видами опішнянського розпису;
		Бесіда про опішнянську іграшку, розгляд іграшок.	дати уявлення про колірну гаму, учити малювати орнамент, розвивати естетичне сприймання предметів народної творчості
		Знайомство з новими словами: куманець, барильце, кринка, кухлик.	
		Заняття з обр. мистецтв «Опішнянський посуд» Ознайомлення з орнаментом, розписом, характерними ознаками опішнянського	Викликати бажання малювати елементи опішнянського розпису, поєднання кольорів, елементів

	розпису.	розпису.
Сьогодні слово ляльці даємо	Відвідування міні-музею ляльок, знайомство з різними ляльками, починаючи від давньої ляльки і закінчуючи сучасною лялькою.	Розповіді про історію створення міні – музею ляльки, види їх походження, матеріали майстрів, країни, де вони з’явилися.
	Заняття з: художньоїпраці "Виготовлення ляльки-мотанки малювання ("Моя улюбленалялька"); розвиткумови ("Знайди по опису"); аплікації ("Сукня для ляльки") тощо. Відвідування міні-музею «Сьогодні слово ляльці даємо»	Учитизкручуватишматок тканини в тугий жгутик, використовуючи каркас, допомогти одягнути ляльку, надати їй певний образ, пояснити походження вбрання.
Український костюм	Відвідуванняміні-музею «Народні ремесла» Знайомство з українським костюмом, вишивкою чоловічої і жіночої сорочки, корсетами, віночком, що притаманні Полтавській, Чернігівській, Черкаській областям.	Знайомити дітей з символікою, узорами, обрядами, з якими пов’язане виготовлення українського національного одягу. з українською вишивкою, вчити дітей створювати орнамент з готових форм.

			Знаходити відмінності у вишивці чоловічої і жіночої сорочки, пояснювати їх, розуміти зміст вишивок, колірну гаму.
Жовтень	Чарівний світ ляльки	Знайомство з майстринею К. Васечко та її чарівними ляльками (фарфорові, курудзяні, пап'ємаше, гіпсу).	Дати уявлення дітям про виготовлення ляльок різноманітного матеріалу. Виховувати у дітей любов і цікавість до народної творчості та творчості сучасної майстрині.
	Світ живої природи	Заняття з розвитку мовлення « На гостині в «Калиновій світлиці». «Чорнобривців насіяла мати». Знайомство з квітами – легендами України. На гостині художник П.Й. Паладіч «Як народжується натюрморт».	Дати розуміння поняття квіти – легенди України, як окрасу, оберіг рідного дому. Формувати вміння творити цю красу своїми руками, шанобливо ставитись до квітів, що оспівані в піснях, змальовані художниками.
		На гостині у	Знайомити

		художньому салоні міні-музею «Наша Батьківщина – Україна, мова Українська – солов'їна».	дітей з життєвим та творчим шляхом М.С. Самокиша, художника – земляка, баталіста. Спільна робота з музеєм «Поштова станція», директор О.П. Пономар, студентами НДУ ім. М. В. Гоголя, ст. викладач С.І. Матвієнко.
Листопад	Бабусині секрети	Відвідування міні-музею «Народні ремесла в Бабусиній світлиці». «Рушники, рушники – то моєї матері роки».	Ознайомити дітей з українськими рушниками, їх символікою, колірною гамою, їх різновидами. Дати знання про їхні особливості. Вправляти дітей у створенні власного дизайну рушника. Залучати дітей до створення ескізів орнаментів.
Грудень	Історія цікавих речей	Відвідування міні-музею «Цікаві речі» в «Чомусиковій світлиці» Розгляд різних видів	Ознайомити дітей з праскою, історією її виникнення і вдосконалення. Спонукаючи дітей

	<p>прасок.</p>	<p>розуміти призначення і функції праски, її необхідність для життя людини.</p>
	<p>Подорож у минуле виделки.</p>	<p>Ознайомити дітей з історією виделки, з процесом її перетворення людиною. Викликати інтерес до предметів рукотворного світу минулого.</p>
<p>Українська хустка</p>	<p>Відвідування міні- музеїв: - «Народні ремесла»; - «Бабусина світлиця»; - «Подаруй мені, мамо хустину».</p>	<p>Ознайомити дітей з різними видами українських хусток, національними обрядами та звичаями, які пов'язані з хустками; із традиціями українських жінок носити на голові хустки. Створити колекцію хусток «Хустка – то оберіг».</p>
<p>Козацькому родунемапе реводу</p>	<p>Відвідування міні- музею «Наша Батьківщина – Україна, мова українська – солов'їна» у «Мовленнєвій світлиці»</p>	<p>Ознайомити дітей із історією виникнення козацтва, способом життя козаків. Дати дітям знання про те, як і де жили козаки, який вигляд мали, який одяг носили. Розповісти про Ніжин: Б. Хмельницького,</p>

			братів Золотаренків.
Січень	Українські національні страви	Відвідування міні-музею «Народні ремесла» в «Бабусиній світлиці».	Ознайомити дітей з українськими стравами (борщ, вареники. узвар), викликати бажання у дітей самим готувати ці страви, вчити переповідати нескладні рецепти цих страв, ділитися згадками про страви, які готують мами, бабусі, улюблені страви родини.
	Розглядання картин місцевого художника П. Й. Паладіча	На гостині у художньому салоні художника П.Й.Паладіча. в «Калиновій світлиці». «Це диво – світ пейзажів неповторних».	Вчити дітей розуміти красу пейзажу, уважно розглядати репродукції картин П. Й. Паладіча. Формувати бажання розповідати за змістом репродукцій: відзначати колір, як засіб виразності, вчити дивитись, бачити і розуміти красу та зміст художніх творів. Вправляти дітей в малюванні пейзажів різними техніками (Зубні щітки, штампи, свічки)

Лютий	Світ барв керамічних виробів	<p>Відвідування міні-музею «Народні ремесла» в «Бабусиній світлиці».</p> <p>Васильківська і Косівська кераміка</p>	<p>Познайомити дітей з керамікою Василькова, Косова як видо ремесла, розширити знання дітей про українську кераміку та її розпис, дати поняття про різні види кераміки, про способи роботи з глиною, про гончарство взагалі й оздоблення виробів та їх різноманітні форми. Викликати бажання дітей малювати за мотивами васильківського, косівського розпису, знайомити з майстрами.</p>
Березень	Дитина починається з добра	<p>Відвідування міні-музею «Сьогодні слово ляльці даємо» у «Казковій світлиці».</p> <p>Презентація нової дитячої збірки В. О. Сухомлинського «Всі добрі люди – одна сім'я», що надійшла з музею Великого Добротворця.</p>	<p>Розвивати знання дітей у сфері дитячої філософії, розкрити поняття «Добро» у спадщині В. О. Сухомлинського.</p> <p>Вдосконалювати вміння дітей драматизувати та інсценізувати казки В. Сухомлинського. Виховувати бажання помічати та творити добро.</p>

	<p>Стежинами рідного міста</p>	<p>Відвідування міні-музею «Мій рідний край – мій сивочолий Ніжин» в «Калиновій світлиці».</p> <p>Знайомство з фото - альманахом І. Волосянкіна «Легенди Ніжина».</p>	<p>Дати знання дітям про пам'ятники та визначні місця нашого міста, познайомити з легендами, що пов'язані з Ніжином, видатними людьми, що проживали та проживають в місті, прищеплювати любов до рідного міста, зацікавленість славетним минулим рідного міста.</p>
<p>Квітень</p>	<p>Барвистий український віночок. «Ой, вже і веснонька встала, а я віночок собі виплітала»</p>	<p>Відвідування міні-музею «Наша Батьківщина – Україна» у «Мовленнєвій світлиці».</p>	<p>Ознайомити дітей з українським віночком - з народним символом України, з квітами, які вліталися в вінок, з кольорами стрічок та їх значенням.</p>

<p style="text-align: center;">Травень</p>	<p>Як на світі киць багатоabo« Киць – шоу» у міні - музеї</p>	<p>Відвідування міні- музею «Мурляндія» в «Калиновій світлиці»</p>	<p>Познайомити дітей з породами котів,їх зовнішнім виглядом,способом життя та значенням для людини. Формувати поняття в дітей про те ,що коти спочатку були дикими, що батьківщина котів – Єгипет, де були вони священими тваринами.Виховува ти любов до братів наших менших.</p>
---	---	--	---